

Universitat
de les Illes Balears

TREBALL DE FI DE MÀSTER

“EL CONCERT DE L’ANY”. MÚSICA I CREATIVITAT: UNA PROPOSTA DIDÀCTICA PER A LA PROMOCIÓ D’EXPERIÈNCIES EMOCIONALS POSITIVES POST-CONFINAMENT EN L’ESO MITJANÇANT EL TREBALL COOPERATIU I COMPETENCIAL EN LA MATÈRIA DE MÚSICA I

Patricia Morales Pons

Màster Universitari en Formació de Professorat

(Especialitat/Itinerari de *Música*)

Centre d’Estudis de Postgrau

Any Acadèmic 2020-21

“EL CONCERT DE L’ANY”. MÚSICA I CREATIVITAT: UNA PROPOSTA DIDÀCTICA PER A LA PROMOCIÓ D’EXPERIÈNCIES EMOCIONALS POSITIVES POST-CONFINAMENT EN L’ESO MITJANÇANT EL TREBALL COOPERATIU I COMPETENCIAL EN LA MATÈRIA DE MÚSICA I

Patricia Morales Pons

Treball de Fi de Màster

Centre d’Estudis de Postgrau

Universitat de les Illes Balears

Any Acadèmic 2020-21

Paraules clau del treball:

COVID-19, impacte emocional, motivació per a l’aprenentatge, alumnat d’ESO, treball cooperatiu, aprenentatge competencial, concert didàctic, creació i interpretació col·lectiva musical.

Nom Tutor/Tutora del Treball: Margalida Pons Amengua

RESUM

La crisi sanitària provocada per la COVID-19 ha tingut repercussions en molts àmbits i l'educatiu ha estat un dels que més les ha patit, amb efectes a sobre l'alumnat tant a nivell acadèmic com emocional. Amb aquest treball de fi de màster s'ha pretès, per una banda, aprofundir en aquesta qüestió identificant l'impacte ocasionat en l'alumnat i estudiant les mesures educatives preses al respecte. Per altra banda, a partir de la proposta didàctica plantejada s'ha volgut incidir en la millora de la percepció de l'estat emocional i la motivació de l'alumnat afectades per la situació pandèmica a través del treball cooperatiu i l'aprenentatge competencial aplicat a la creació i interpretació col·lectiva musical. Els resultats obtinguts en dos grups de 1r d'ESO en la matèria de Música l'apunten cap a una millora d'ambdós aspectes. Aquesta evidència posa de manifest l'interès pedagògic tant des del punt de vista acadèmic com emocional d'una metodologia activa com el treball cooperatiu i d'un enfocament competencial dels continguts prèviament treballats a l'aula adreçats a la creació i interpretació musical col·lectiva en un context extraordinari com l'actual.

Paraules clau: COVID-19, impacte emocional, motivació per a l'aprenentatge, alumnat d'ESO, treball cooperatiu, aprenentatge competencial, concert didàctic, creació i interpretació col·lectiva musical.

RESUMEN

La crisis sanitaria provocada por la COVID-19 ha tenido repercusiones en muchos ámbitos y el educativo ha sido uno de los que más las ha sufrido, con efectos en el alumnado tanto a nivel académico como emocional. Con este trabajo de fin de máster se ha pretendido, por un lado, profundizar en esta cuestión identificando el impacto ocasionado en el alumnado y estudiando las medidas educativas tomadas al respecto. Por otro lado, a partir de la propuesta didáctica planteada se ha querido incidir en la mejora de la percepción del estado emocional y la motivación del alumnado afectadas por la situación pandémica a través del trabajo cooperativo y el aprendizaje competencial aplicado a la creación e interpretación colectiva musical. Los resultados obtenidos en dos grupos de 1º de la ESO en la materia de Música I apuntan hacia una mejora de ambos aspectos. Esta evidencia pone de manifiesto el interés pedagógico tanto desde el punto de vista académico como emocional de una metodología activa como el trabajo cooperativo y de un enfoque competencial de los contenidos previamente trabajados en el aula dirigidos a la creación e interpretación musical colectiva en un contexto extraordinario como el actual.

Palabras clave: COVID-19, impacto emocional, motivación para el aprendizaje, alumnado de ESO, trabajo cooperativo, aprendizaje competencial, concierto didáctico, creación e interpretación colectiva musical.

ABSTRACT

The COVID-19 health crisis has had repercussions in many areas, and education has been one that has suffered the most, with effects on students both academically and emotionally. With this master's final project, it has been intended, on the one hand, to delve into this issue by identifying the impact caused on students and studying the educational measures taken in this regard. On the other hand, based on the presented didactic proposal, it has been tried to highlight the improvement of the perception of the emotional state and the students' motivation affected by the pandemic situation through cooperative work and competence learning applied to the creation and collective musical interpretation. The results obtained in two groups of 1st year of the Compulsory Secondary Education (ESO) in Music I point towards improving on both aspects. This evidence highlights the pedagogical interest both from the academic and emotional point of view of an active methodology, such as cooperative work, and a competency approach of the previously worked contents in the classroom aimed at the creation and collective musical interpretation in an extraordinary context like the current one.

Keywords: COVID-19, emotional impact, learning motivation, ESO students, Compulsory Secondary Education students, cooperative work, competency learning, didactic concert, creation and collective musical interpretation.

ÍNDEX

1. Introducció.....	8
1.1. Justificació	8
1.2. Objectius	10
1.3. Metodologia del treball.....	11
2. Estat de la qüestió	12
2.1. L'educació en els inicis de la crisi sanitària	12
2.2. El sistema educatiu espanyol durant el confinament.....	13
2.2.1. Impacte acadèmic en l'alumnat a causa del confinament i el sobtat ensenyament – aprenentatge en línia	14
2.2.2. Impacte emocional i psicològic en l'alumnat a causa del confinament i al tancament d'escoles	15
2.3. Noves mesures en el curs escolar 2020-2021.....	16
2.4. La recuperació de l'educació després del confinament.....	18
2.5. El treball cooperatiu i competencial com a estratègia educativa des de les aules per a fer front els efectes ocasionats per la situació de la pandèmia i el confinament en l'alumnat	19
2.6. El concert didàctic com a estratègia en l'aula de música	20
3. Proposta didàctica <i>“El concert de l'any”: Música i creativitat</i>	22
3.1. Context	22
3.1.1. Context curricular	23
3.1.2. Context físic i poblacional	23
3.1.3. Pla de contingència i recomanacions de les autoritats sanitàries en el desenvolupament d'activitats musicals a l'aula	24
3.2. Planificació i disseny	25
3.2.1. Diagnòstic	25
3.2.2. Objectius didàctics i competències en l'elaboració del concert escolar	27
3.2.3. Materials i espais disponibles	28
3.2.4. Metodologia	29
3.2.5. Temporització: seqüència de les sessions	32
3.2.6. Avaluació de l'alumnat.....	33
3.3. Desenvolupament de l'acció	34
3.4. Avaluació i resultats de la intervenció	41
4. Conclusions i propostes de millora.....	49
Bibliografia	55

ANNEX 1. Programació d'aula de la proposta didàctica	61
ANNEX 2. Diagrama cicle de la investigació – acció segons Whitehead.....	66
ANNEX 3. Presentació de la proposta didàctica	67
ANNEX 4. Guia de planificació del procés	70
ANNEX 5. Plantilla distribució i distribució de rols	72
ANNEX 6. Llista de control.....	73
ANNEX 7. Rúbrica d'avaluació a l'alumnat	74
ANNEX 8. Qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat.....	75
ANNEX 9. Plantilla coavaluació/votacions entre alumnat.....	76
ANNEX 10. Resultats enquesta inicial.....	78
ANNEX 11. Resultats enquesta final.....	82

1. Introducció

La música té un valor inqüestionable en la vida de l'ésser humà. En forma part com un tret característic de qualsevol societat i cultura i, precisament, en l'etapa de l'adolescència arriba a suposar un referent d'identificació.

Actualment, davant la massiva presència de so i de manifestacions musicals en l'entorn social dels joves, sobretot a través de les noves tecnologies, es fa necessari potenciar en l'alumnat la mirada crítica i reflexiva, al mateix temps que responsable.

La pràctica musical tant individual com en grup afavoreix el desenvolupament de les capacitats humanes i el desenvolupament integral humà. Així mateix, aquest tipus d'activitat promou la creativitat, l'autoconeixement i la maduresa alhora que fomenta els valors de convivència i disciplina, aspectes fonamentals en el procés de consolidació de la pròpia identitat en l'adolescent, com alumne i com a ciutadà d'una societat.

És per això que aquest Treball de Fi de Màster (TFM d'ara endavant) està completament relacionat amb una sèrie d'objectius específics de la matèria de música a l'ESO, per tal de contribuir a l'assoliment dels objectius generals d'etapa de l'alumnat i fomentar l'adquisició de competències clau. En aquest cas, es planteja un treball d'expressió artística musical grupal de forma proactiva i respectuosa, l'aplicació d'habilitats i tècniques tant a la interpretació col·lectiva com individual i la utilització de recursos digitals al servei de la producció musical.

1.1. Justificació

La situació excepcional creada per la pandèmia de la COVID-19 ha tingut un impacte molt significatiu en el món de l'educació, sobretot des dels seus inicis

amb el confinament i el tancament d'escoles. Molts estudis, mitjans de comunicació i organitzacions han alertat sobre els efectes negatius que s'han ocasionat sobre l'estat emocional dels adolescents i dels efectes col·laterals sobre l'actitud i motivació de l'alumnat vers el seu aprenentatge.

L'adolescència és un període en el qual la interrelació entre iguals és determinant per a la recerca i consolidació de la pròpia identitat que afecta tots els àmbits de la vida dels joves. Aquest desenvolupament social i emocional lligat a la reestructuració de la identitat va estar condicionat durant els mesos de confinament i posteriorment per les nombroses restriccions preses com a mesura de seguretat sanitàries en la vida diària.

La tornada a les aules s'ha produït en una situació marcada per la distància interpersonal, l'ús de mascaretes i les dificultats per a fer feina en equip a l'aula. El Pla de contingència dels centres escolars contempla una sèrie de mesures de seguretat sanitàries que afecten la utilització dels espais, el moviment de l'alumnat pel centre i el desenvolupament d'activitats musicals a l'aula, entre d'altres.

Aquesta realitat va quedar palesa des de l'inici del meu període de pràctiques a l'IES Joan Maria Thomàs, on el clima d'aula dominat per la tristor, la manca d'interacció entre els alumnes i el silenci resultava impactant. A les aules, que en principi haurien de ser espais vius, vibrants, on la interacció entre els alumnes sol ser d'allò més habitual, hi havia un alumnat ensopit i amb altes necessitats de viure situacions d'aprenentatge motivadores, diferents, que els oferissin la possibilitat de relacionar-se i interactuar entre ells i treballar conjuntament de forma distesa.

A més de tots els factors esmentats en els paràgrafs anteriors, atesa la meva formació com a cantant i actriu i l'interès pedagògic potenciat per la normativa educativa vigent de proposar activitats i experiències didàctiques competencials, juntament amb el fet que ens trobàvem en el tercer trimestre del curs on el bon temps comença a acompanyar, la tutora de pràctiques m'animà a plantejar una

proposta didàctica en aquesta línia. D'aquí neix *“El concert de l’any”*: *Música i creativitat*, com una estratègia educativa davant la situació excepcional que estem vivint.

1.2. Objectius

Per una banda, els objectius generals del TFM plantejats són:

- Identificar els efectes que ha tingut el confinament i la situació creada per la pandèmia de la COVID-19 en educació, especialment en l'alumnat de 1r d'ESO.
- Estudiar les accions que s'han pres als centres i les orientacions proposades per a fer front els nous reptes educatius derivats de la situació creada per la pandèmia.
- Plantejar una proposta didàctica en la matèria de Música I que permeti treballar i millorar els aspectes emocionals i la motivació per a l'aprenentatge de l'alumnat de 1r d'ESO a través del treball cooperatiu i competencial.

Per altra banda i en relació als anteriors, els objectius específics del TFM vinculats a la proposta didàctica són:

- Avaluar l'estat emocional i la motivació per a l'aprenentatge de dos grups classe d'alumnes de 1r d'ESO de l'IES Joan Maria Thomàs en el context educatiu d'escenari B (Vegeu Pla de contingència del centre).
- Fomentar l'aprenentatge competencial i el treball cooperatiu a partir de la creació i interpretació col·lectiva musical.
- Afavorir un entorn de treball emocionalment positiu que incideixi favorablement en la motivació cap a l'aprenentatge de l'alumnat.

1.3. Metodologia del treball

El procés metodològic desenvolupat en el present TFM s'ha centrat, en primer lloc, en la recerca bibliogràfica del panorama educatiu fortament trasbalsat durant la pandèmia de la COVID-19.

Posteriorment, he dut a terme una anàlisi qualitativa de les fonts consultades, tant d'organitzacions nacionals i internacionals com d'autors i professionals que es dediquen a la docència per tal d'extreure'n informació rellevant, dades i estadístiques, resultats d'estudis, normativa, opinions i reflexions que permetés endinsar-se en la realitat educativa que s'ha viscut durant el tercer trimestre del curs escolar 2019-2020 i el curs actual 2020-2021, així com els efectes ocasionats en l'alumnat i les mesures que s'han pres al respecte o aconsellat dur-se a terme.

En tercer lloc, he analitzat el context i la situació que estava vivint l'alumnat de l'IES Joan Maria Thomàs on he realitzat les pràctiques del màster, concretament en dos grups de 1r d'ESO, per tal d'identificar si la situació post-confinament havia tingut repercussions sobre l'alumnat i, en cas afirmatiu com així ha estat, plantejar i posar en acció una proposta didàctica des de l'assignatura de música amb l'objectiu, entre d'altres, d'incidir favorablement en aquesta qüestió.

2. Estat de la qüestió

En aquest apartat tractaré dos dels tres objectius generals plantejats en el TFM. Per una banda, la identificació dels efectes que ha tingut el confinament i la situació creada per la pandèmia de la COVID-19 en educació, especialment en l'alumnat de 1r d'ESO i, per altra banda, l'estudi de les accions que s'han pres als centres i les estratègies educatives proposades.

2.1. L'educació en els inicis de la crisi sanitària

La crisi sanitària provocada per la pandèmia de la COVID-19 a principis de l'any 2020 va tenir mundialment un impacte directe en molts sectors, inclús amb efectes d'arrossegament fins a l'actualitat com el laboral, el financer, el turístic i de mobilitat (Banco de España, 2020), però també altres àmbits es van veure greument afectats com va ser l'educatiu amb impactants conseqüències sobre l'ensenyament – aprenentatge i la salut mental de l'alumnat (Consejo Escolar del Estado, 2021).

Segons les dades presentades al *Informe de Seguimiento de la Educación en el Mundo 2020* (Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura [UNESCO], 2020), 194 països van tancar les escoles a nivell nacional interrompent l'ensenyament presencial, veient-se afectat el 91% de la població estudiantil mundial. Durant el tancament d'aquestes el passat curs escolar, els sistemes educatius es van veure obligats a continuar amb el procés d'ensenyament a distància. Per aquest fet, cada sistema educatiu va optar per mètodes diferents segons el nivell educatiu al qual anava dirigit i els ingressos de cada país. En referència a aquest punt, en l'informe de la UNESCO (2020) anteriorment esmentat, es recompten un total de 71 països (equivalent al 46% dels països enquestats) que van escollir l'ensenyament a través de la ràdio, la televisió i l'aprenentatge en línia.

2.2. El sistema educatiu espanyol durant el confinament

La declaració de l'estat d'alarma en el territori espanyol per part del Govern (Real Decret 463/2020, de 14 de març), va forçar l'ensenyament en línia finalment fins acabar el curs escolar 2019-2020. Aquesta mesura va provocar grans modificacions a nivell educatiu davant la incertesa de si es reprendrien les classes presencials o no.

Amb la necessitat d'ajustar-se ràpidament a la nova realitat, el Consejo Escolar del Estado (2020) va plantejar una sèrie de propostes al Ministeri d'Educació i Formació Professional, que feien incidència no només en les metodologies educatives dels docents, sinó també en les adaptacions curriculars, l'avaluació i la qualificació de l'alumnat. Finalment i tenint en compte aquestes recomanacions, el Ministeri d'Educació i Formació Professional va establir unes directrius d'actuació per al tercer trimestre del curs 2019-2020 (BOE núm. 114, de 24 d'abril de 2020). A partir d'aquí, cada administració educativa autonòmica va haver de detallar les instruccions que s'haurien d'aplicar a cada territori. Concretament, en la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca de les Illes Balears (2020), els punts més destacats de les instruccions eren la promoció de curs com a norma general (i, per tant, la repetició de curs com a mesura excepcional), una qualificació igual o major a la que tenia l'alumnat abans de la suspensió de les classes presencials i la presa en consideració de l'alumnat que no havia pogut seguir l'activitat lectiva a distància.

Ara bé, el sistema educatiu espanyol no estava del tot preparat per a un canvi de tals dimensions (Aznar-Sala, 2020). Són molts els factors que van obstaculitzar un seguiment òptim durant el procés d'ensenyament – aprenentatge a distància. Tal com recull en una investigació qualitativa Trujillo-Sáez et al. (2020) els motius d'aquest incident abasteixen diverses qüestions vinculades a la manca d'infraestructura domèstica (equips i dispositius electrònics, connexió a internet o espai de treball), així com la falta d'autonomia de l'alumnat en el seu propi aprenentatge, l'absència de recolzament per part de les famílies en els estudis

dels seus fills i filles i la complexitat que suposa atendre la diversitat a distància. A banda d'això, el Informe de Seguimiento de la Educación en el Mundo ([Informe GEM], 2020) assenyala les mancances del professorat i de l'alumnat en les competències necessàries per a treballar des de plataformes educatives en línia, concretament, la competència digital.

En conseqüència, la crisi sanitària va suposar també una mena de crisi educativa. Tot i els esforços per a mantenir la continuïtat del curs escolar i reduir l'impacte que la situació estava ocasionant, molts infants i adolescents van sortir greument perjudicats. Segons un estudi dut a terme pel Fondo de las Naciones Unidas para la Infancia ([UNICEF], 2020) a Espanya, quasi un milió d'alumnes es van veure afectats per la manca d'accés a un ordinador, sobretot aquells que estaven en situació de vulnerabilitat.

Sens dubte el confinament va marcar un creixement de la ja existent i coneguda bretxa digital i també l'augment de les desigualtats entre diversos contextos socials i econòmics. Tal com remarca la UNESCO (2020) el confinament va posar de manifest nous nivells d'exclusió afectant a l'alumnat més vulnerable a nivell acadèmic i a nivell emocional, com veurem a continuació.

2.2.1. Impacte acadèmic en l'alumnat a causa del confinament i el sobtat ensenyament – aprenentatge en línia

El tancament de les escoles va suposar un gran impacte en el desenvolupament educatiu de l'alumnat, sobretot pels que estaven en situació de vulnerabilitat. Els infants i adolescents de famílies amb més desavantatge socioeconòmic van patir en major grau la inequitat en quedar-se sense mecanismes de recolzament educatiu, programes escolars i recursos tecnològics per al desenvolupament de les activitats lectives (UNESCO, 2020).

Segons l'estudi d'UNICEF España (2020) anteriorment esmentat, el 86% de les entitats enquestades del tercer sector afirmen que els infants i adolescents atesos durant el confinament van tenir problemes per a seguir amb el curs escolar. Amb tot plegat, sumant-hi la bretxa digital existent que fomentava encara més les desigualtats d'oportunitats, es va fer notòria en l'alumnat la pèrdua d'aprenentatges, la impossibilitat d'adquirir certes competències clau, la desvinculació emocional amb l'escola i la disminució de la motivació per l'aprenentatge, la qual cosa podria derivar, en un futur, en abandonament escolar (Sanz-Ponce i Lopez-Luján, 2021).

Si bé hi ha evidències sobre l'impacte acadèmic del confinament i l'alentiment del ritme d'aprenentatge actual en els centres educatius, encara no existeixen dades disponibles que ho certifiquin. Així com diversos països ja han començat a realitzar estudis sobre els danys causats per la pandèmia, tal com apunta Díaz Sotero (2021), a Espanya encara no s'han fet anàlisis de la situació. L'aproximació més immediata que es podrà fer serà a través de l'anuari estadístic elaborat per la Subdirección General de Estadística y Estudios del Ministerio de Educación y Formación Profesional sobre resultats acadèmics del passat curs escolar i de l'actual (pendent de publicació).

2.2.2. Impacte emocional i psicològic en l'alumnat a causa del confinament i al tancament d'escoles

El confinament també va tenir una gran incidència en l'alumnat a nivell emocional, psicològic i, per descomptat, també social. Va suposar a infants i adolescents un impediment en l'accés a espais de relacions socials, d'expressió i d'aprenentatge com resulten ser per a ells els centres educatius. Com a conseqüència, els problemes de salut mental en els menors d'edat van augmentar per mor de la pèrdua de rutina, la falta d'activitat física i l'ús excessiu dels aparells electrònics (Save the children, 2020).

Altres organitzacions com la Fundació Ayuda a Niños y Adolescentes en Riesgo (ANAR, 2020) alertaven d'un gran increment durant el confinament en el nombre d'infants i adolescents que demanaven ajuda psicològica a través del seu xat d'atenció 24 hores. En els menors d'edat atesos, les causes que els provocaven una alteració emocional provenien d'ambients familiars estressants amb problemes de convivència, situacions danyoses com els casos (en augment) de violència, la mort de familiars propers per la COVID-19 o trastorns alimentaris potenciat pels mals hàbits d'alimentació, entre d'altres factors.

Tal com apunta Save the children (2020) els infants i adolescents han estat els més afectats emocionalment amb problemes psicològics com l'ansietat o l'estrès, amb la possibilitat que els perdurin en el temps. Assenyalen també la falta de socialització que, que pel fet de ser tan important en l'etapa evolutiva de l'adolescència, els provocava un sentiment de soledat i frustració.

Un dels primers estudis sobre l'impacte emocional del confinament en infants i adolescents va ser dut a terme entre la Universitat Miguel Hernández d'Espanya i la Studi di Perugia d'Itàlia. En aquest estudi es recull que un 88,9% de les famílies espanyoles enquestades confirmaven haver percebut canvis en la salut mental dels seus fills i filles, amb problemes com la dificultat per a concentrar-se, l'avorriment, l'enuig i la ira, el nerviosisme, l'ansietat i el sentiment de preocupació, soledat i tristesa. Els resultats apuntaven una major incidència emocional en els menors d'edat espanyols envers els italians (Orgilés et al., 2020).

2.3. Noves mesures en el curs escolar 2020-2021

Des de l'inici de la pandèmia, el Ministeri d'Educació i Formació Professional d'Espanya (s.d.) ha anat desenvolupant una sèrie de mesures, normes i acords educatius segons ho ha requerit en cada moment l'evolució de la situació

sanitària. Les indicacions per a l'actual curs escolar 2020-2021 estan recollides la normativa vigent i abasteixen diversos àmbits com la prevenció, higiene i promoció de la salut a l'aula, les adaptacions curriculars i de les programacions didàctiques i la dotació de material tecnològic a l'alumnat, entre d'altres.

Per altra banda, la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca de les Illes Balears (2020) va publicar al juliol de 2020 les mesures excepcionals de prevenció i contenció de la COVID-19 i les mesures de coordinació, organització i funcionament per a què cada centre educatiu adaptés el nou Pla de Contingència a les seves necessitats per al curs escolar 2020-2021. De manera paral·lela, l'Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar de les Illes Balears (CONVIVÈXIT) va posar a disposició en la seva plataforma diversos recursos d'acolliment, d'atenció psicosocial, de millora emocional i de bon ús de les tecnologies, per tal de poder acompanyar l'alumnat en aquesta situació excepcional.

Dins les mesures preses es van contemplar tres escenaris diferents, l'A (presencialitat total, nova normalitat), el B (semi-presencialitat, mesures restrictives) i el C (confinament i ensenyament – aprenentatge a distància). A vista de possibles retancaments dels centres educatius, tant UNICEF (2020) com UNESCO (2021) recomanaven que el tancament de nou d'aquests es seguís valorant com a última opció i es recolzaven en la sòlida evidència de que el seu tancament és perjudicial acadèmicament i també per a la salut mental de l'alumnat. A més, amb la reobertura del centres educatius es va demostrar estadísticament que les escoles no són els principals focus de propagació del virus (European Centre for Disease Prevention and Control [ECDC], 2020).

En referència als escenaris educatius contemplats i centrant la mirada en els centres educatius de Mallorca, d'entre els escenaris A i B posats en pràctica aquest curs escolar, el que ha suposat un major repte en l'educació secundària obligatòria (ESO) ha estat l'aplicació de l'escenari B a partir de 2n d'ESO fins a 2n de Batxillerat. La reducció de ratios a l'aula que comporta aquest escenari ha

provocat una falta d'espais disponibles en els centres, ocasionant l'ensenyament semi-presencial en els cursos esmentats.

Segons l'informe d'una enquesta a famílies sobre la semi-presencialitat publicat per la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'alumnes ([FAPA Mallorca], 2021) un 64,4% dels enquestats afirma que la semi-presencialitat està afectant de manera negativa l'estat emocional dels seus fills i filles, amb problemes com l'augment de desmotivació, l'ansietat, el desànim i els problemes de socialització, sobretot en alumnes que mai ho havien manifestat. Però tampoc passen desapercebudes les xifres d'una mala rutina d'estudi a casa, sense un horari fixe i restant casi un 70% de l'alumnat sol al domicili.

2.4. La recuperació de l'educació després del confinament

Un any després de l'inici de la pandèmia, la UNESCO va convocar una reunió amb la presència de 85 ministres d'educació. En ella, es van posar sobre la taula una sèrie de qüestions vers l'educació que preocupen al sector educatiu, com la forma de mitigar la deserció escolar, com aconseguir una educació equitativa, potenciar la capacitat digital i, també, com garantir el benestar de l'alumnat, entre d'altres qüestions (UNESCO, 2021).

Les conclusions que n'extreien estaven relacionades amb el fet de reinventar nous models educatius. I és que tant organitzacions internacionals com diversos autors i professionals que es dediquen a la docència han vist aquesta crisi educativa com una oportunitat per a repensar les estratègies educatives, sobretot a curt termini per a pal·liar les conseqüències provocades en l'alumnat.

2.5 El treball cooperatiu i competencial com a estratègia educativa des de les aules per a fer front els efectes ocasionats per la situació de la pandèmia i el confinament en l'alumnat

Davant la necessitat d'actuació enmig del panorama educatiu que ha deixat la situació de la pandèmia i, especialment, de l'estat actual de l'alumnat, diversos autors assenyalen estratègies educatives com Sanz-Ponce i Lopez-Luján (2021) en *Teoría de la Educación, Revista Interuniversitaria* i també Echeita (2020) en la *Revista Internacional De Educación Para La Justicia Social*, entre d'altres.

Per una banda, Sanz-Ponce i Lopez-Luján (2021) remarquen la idea d'implementar estratègies pedagògiques com el desenvolupament de metodologies que siguin més motivadores per a l'alumnat, amb l'objectiu de reenganxar-los un altre cop cap a l'aprenentatge. També Fernando Reimers, professor de la Universitat Harvard i membre de la Comissió Internacional sobre el Futur de l'Educació, remarcava en la reunió de la UNESCO la importància d'un enfocament en l'aprenentatge holístic i basat en projectes (UNESCO, 2021). En referència a això, gràcies a nombrosos estudis realitzats al llarg dels anys es sap que les metodologies actives, com l'aprenentatge basat en projectes o el treball cooperatiu, entre d'altres, fomenten la motivació cap els estudis, el desenvolupament integral i l'adquisició de les competències clau (Tippelt i Lindemann, 2001; Blanco i Felip, 2008; Muntaner Guasp et al., 2020).

Per altra banda, hi ha autors que, avaluant el comportament de l'alumnat durant el confinament envers el procés d'aprenentatge, centren la mirada en el foment de les competències clau. Aznar Sala (2020) creu imprescindible incidir en la competència d'"aprendre a aprendre" per a què l'alumnat tingui eines per a aprendre per si mateix, amb autonomia i creativitat, sobretot en casos d'ensenyament – aprenentatge a distància on és molt important l'autoregulació. També Trujillo Sáez et al. (2020), a partir d'un estudi sobre les preocupacions, necessitats i propostes de la comunitat educativa envers la situació de la COVID-

19, recull que un nombre significatiu dels docents enquestats demanden una educació realment competencial centrada en els processos i no en el producte final, repensant al mateix temps el model d'avaluació i de qualificació.

Tal com apunta Echeita (2020), la situació creada per la pandèmia hauria de ser una oportunitat per a fer més inclusiu el sistema educatiu i remarca la idea de potenciar el treball conjunt de l'alumnat, ja que fomenta el sentiment de pertinença tant a l'escola com al grup d'iguals, tenint grans efectes positius just en els àmbits més ferits per la situació de la COVID-19 en l'alumnat: l'emocional, el social i l'acadèmic.

2.6 El concert didàctic com a estratègia en l'aula de música

Múltiples són els estudis que s'han realitzat al voltant del concert didàctic com a estratègia educativa proposada en l'aula de música. El concert resulta ser una activitat d'interès pedagògica, tal com assenyala Oriol López (2009) en la seva investigació qualitativa, pels beneficis que aporta a nivell acadèmic, social i emocional en l'alumnat, precisament les mateixes àrees que, com es comentava en el subapartat anterior, han rebut un major impacte per les circumstàncies extraordinàries derivades de la pandèmia.

El concert didàctic permet treballar col·lectivament, actuar cap a uns mateixos objectius, assumir rols i, sobretot, gaudir de la vivència que suposa aquest tipus d'activitat (Botella Quirant, 2020). Per aquest fet, tal com apunta Gil Fuentes (2020) en la seva tesi doctoral *El concierto didáctico en educación secundaria a través del aprendizaje cooperativo*, el muntatge d'un concert resulta ser un escenari educatiu òptim per a posar en pràctica el treball cooperatiu i competencial.

Vandergraaff (2018), en la seva investigació musical sobre l'aprenentatge cooperatiu en l'aula de música, remarca l'impacte positiu que té la pràctica d'aquesta metodologia evidenciat, en primer lloc, en l'augment d'habilitats socials i una millora del comportament de l'alumnat, en segon lloc, una major motivació i eficàcia vers el treball i, per últim, una millora en l'assoliment dels objectius didàctics i un augment en els resultats acadèmics de l'alumnat.

3. Proposta didàctica “*El concert de l’any*”: *Música i creativitat*

A fi d’atènyer l’últim dels objectius generals marcats en aquest TFM, a continuació es planteja una proposta didàctica per a dur a terme en la matèria de Música I que permeti millorar l’estat emocional i la motivació per a l’aprenentatge de l’alumnat de 1r d’ESO a través del treball cooperatiu i competencial.

La proposta educativa en si també està vinculada amb els objectius específics del TFM, tal com es podrà anar veient en els següents apartats.

El model didàctic que es planteja rep el nom de “*El concert de l’any*”: *Música i creativitat*. En els següents apartats s’exposen aquells elements que formen part del desenvolupament de la proposta, des de la seva contextualització, planificació i disseny fins el desenvolupament de la mateixa, l’avaluació i els resultats de la intervenció.

3.1. Context

La proposta didàctica “*El concert de l’any*”: *música i creativitat* està plantejada per a dur-se a terme dins la matèria de Música I amb alumnat de dos grups classe de 1r d’ESO de l’IES Joan Maria Thomàs, de Palma (Mallorca).

3.1.1. Context curricular

Aquesta proposta s'articula a partir del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears¹. La seva elaboració recull una sèrie d'adequacions del present currículum prescrit en la normativa vigent i alhora s'ajusta a la programació didàctica de música de 1r d'ESO del curs 2020-2021² del departament de música del centre educatiu on es durà a terme.

Aquesta proposta didàctica està realitzada amb la concreció de continguts de primer cicle del bloc 1 d'interpretació i creació i del bloc 2 d'escolta redactats al currículum (Decret 34/2015, de 15 de maig), així com també dels criteris d'avaluació i els estàndards d'aprenentatge avaluable.

3.1.2. Context físic i poblacional

L'IES Joan Maria Thomàs està situat en el districte Nord de Palma, concretament en el barri de L'olivera. Tal com es recull en el Projecte Educatiu de Centre (PEC, revisat i aprovat l'any 2018) la població és de procedència heterogènia amb un alt nombre d'immigració provinent tant d'Espanya com d'altres països. Aquest fet es veu reflectit en l'alumnat que conforma els dos grups classe de 1r d'ESO on es realitzarà la proposta didàctica. Aquests són grups heterogenis amb alumnat mallorquí, andalús, castellano-manxecs i també procedents d'Amèrica Llatina, entre d'altres.

Així com l'alumnat ve de diverses barriades i centres diferents, els nivells de formació amb els que arriben també són molt heterogenis, des de graus

---

¹ Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears (BOIB núm. 73, de 16 de maig de 2015), consegüent de la Llei orgànica 8/2013, de 9 de desembre, per a la millora de la qualitat educativa (BOE núm. 295, de 10 de desembre).

² Vegeu el document Procediments d'avaluació de 1r d'ESO de música a la web de l'IES Joan Maria Thomàs.

favorables a altres amb carències que no assoleixen els mínims exigibles. Això també es veu manifestat en els dos grups classe de 1r d'ESO amb un total de set alumnes amb dificultats d'aprenentatge de diferents característiques.

De manera general, l'alumnat NESE representa entre el 25 i 30% d'alumnat de cada grup classe en els quals, a part de les dificultats d'aprenentatge, es sumen un diagnòstic de TEA, dèficits d'atenció, dos alumnes absentistes per grup i una alumna estudiant de grau elemental de música al conservatori amb pànic escènic i problemes psicològics en tractament.

3.1.3. Pla de contingència i recomanacions de les autoritats sanitàries en el desenvolupament d'activitats musicals a l'aula

El Pla de contingència de l'IES Joan Maria Thomàs³ contempla una sèrie de mesures de prevenció i higiene de la COVID-19 per al curs 2020-2021 junt a les recomanacions de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca⁴ que incideixen, entre d'altres aspectes, en la distribució i ús dels espais, la mobilitat de l'alumnat pel centre i també, de manera més específica, en el desenvolupament de les activitats de la matèria de música a l'aula, com les que es recullen a continuació:

- Les portes de les aules resten obertes en tot moment.
- L'alumnat forma grups estables i no es poden mesclar entre ells.
- Cada alumne/a té una taula assignada, de tal manera que la distribució de les taules permeti un mínim de metre i mig entre elles i eviti l'estar cara a cara.
- Per a l'alumnat de 1r d'ESO, música s'imparteix dins l'aula tutoria assignada per a cada grup, no a l'aula de música.

---

³ Vegeu el Pla de contingència actualitzat a la web de l'IES Joan Maria Thomàs.

⁴ Vegeu el Resum mesures COVID de la Conselleria d'Educació i Formació Professional de les Illes Balears.

- Es recomana la no utilització de la flauta ni cap altre instrument de vent a les aules de música o en qualsevol altre espai interior del centre, però es podrà utilitzar a l'exterior sempre que es respectin les distàncies.

A la programació didàctica de Música I del departament de música també es contempla la realització d'activitats musicals complementàries al centre en horari lectiu, sempre que es pugui garantir el compliment de les mesures de seguretat establertes a la normativa vigent.

Pel que fa als escenaris previstos, el centre es troba en l'escenari B, segons indicacions de la Conselleria de Salut i Consum comunicades al centre a través de la Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca. Aquest escenari limita el rati a 20 alumnes per grup classe que, en cas de l'alumnat de 1r d'ESO, totes les hores lectives són presencials.

3.2. Planificació i disseny

En el següent apartat exposaré, en primer lloc, el procediment per a la realització del diagnòstic sobre l'estat de la qüestió en el context anteriorment presentat. Seguidament, detallaré el pla d'acció⁵ de la proposta didàctica atenent als objectius didàctics, les competències per a l'elaboració del concert, els materials i espais disponibles, la metodologia, la temporització per sessions seqüenciades i l'avaluació de l'alumnat.

3.2.1. Diagnòstic

Després de la revisió de nombrosos estudis sobre l'impacte psicològic en l'alumnat que està ocasionant la situació creada per la pandèmia i, a més, la

---

⁵ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar la programació d'aula.

incidència que estan tenint les mesures de prevenció i higiene en la pràctica educativa, he volgut avaluar l'estat emocional i la motivació per a l'aprenentatge de l'alumnat dels dos grups classe de 1r d'ESO en relació al context educatiu d'escenari B viscut a l'IES Joan Maria Thomàs.

Per a atènyer el present objectiu específic del TFM vinculat a la proposta didàctica he utilitzat una enquesta anònima dirigida a l'alumnat com a instrument de recollida de dades. El disseny d'aquesta està inspirat en el qüestionari *What works for you? Barriers and supports at school* de la professora i investigadora Porter (s.d.) i revisat pel departament d'orientació de l'IES Joan Maria Thomàs, per la psicòloga clínica M. Costa i el psicòleg general sanitari A. Pujol.

L'enquesta ha sigut elaborada en format digital i des de la plataforma de Google Forms, que permet recollir les dades a mode de gràfiques i taules. D'aquesta manera, s'ha dut a terme en horari lectiu a l'aula tutoria de cada grup classe, a través dels Chromebooks unipersonals que el centre posa a disposició de cada alumne/a.

Els ítems de l'enquesta giren al voltant de les sensacions que els provoquen diverses situacions plantejades, com les relacionades amb les metodologies dutes a terme a l'aula, els espais emprats i les mesures del Pla de contingència, així com també la percepció en l'estat anímic d'emocions i sentiments que actualment experimenten en relació al procés d'ensenyament – aprenentatge de les matèries en general.

Les possibles respostes a escollir abasteixen frases afirmatives i paraules referents a sensacions positives, neutres i negatives a parts iguals.

3.2.2. Objectius didàctics i competències en l'elaboració del concert escolar⁶

La proposta “*El concert de l'any*”: *Música i creativitat* planteja una sèrie de situacions d'aprenentatge que consisteixen en la preparació i execució d'un concert musical elaborat completament per l'alumnat, mitjançant el treball cooperatiu i competencial. Les activitats són plantejades com a reptes en els que, per grups reduïts de feina, l'alumnat investiga, crea, assaja i interpreta una actuació musical, a més a més de confeccionar el concert en si, com n'és el muntatge i l'assumpció de rols necessaris per a la posada en escena.

Els objectius didàctics d'aquesta proposta que l'alumnat ha d'assolir són, en primer lloc, investigar cooperativament possibles materials musicals per grups reduïts de feina mitjançant la improvisació musical col·lectiva, la recerca de diverses fonts d'informació (com ho són les partitures i els audiovisuals, entre d'altres) i/o a través de recursos treballats en la matèria de Música I durant el primer i segon trimestres del curs escolar.

El segon objectiu didàctic consisteix en crear cooperativament, a partir de la investigació prèvia, una actuació musical conjunta senzilla d'entre un i dos minuts de durada utilitzant el cos, la veu, objectes, instruments i/o recursos tecnològics. Com a últim objectiu, i lligat a l'anterior, es tracta d'interpretar col·lectivament la creació musical seguint les pautes bàsiques d'interpretació i respectant les expressions alienes.

Aquests objectius didàctics van lligats al treball de diverses competències clau per tal de fomentar-ne la seva adquisició:

La competència del **sentit d'iniciativa i esperit emprenedor (SIEE)** s'exercita quan l'alumnat, des de la figura d'encarregat i responsable de l'elaboració del

---

⁶ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar els objectius didàctics i les competències clau relacionats amb els demés subapartats a la programació d'aula

concert i de les actuacions musicals, té l'oportunitat de desenvolupar habilitats de planificació, d'assumpció de rols, de compromís i de perseverança envers l'objectiu col·lectiu a aconseguir.

Pel que fa a la competència d'**aprendre a aprendre (AA)**, aquesta és fomentada a través del treball autònom de l'alumnat en la creació i interpretació cooperativa de l'actuació musical. L'alumnat explora les seves possibilitats practicant l'atenció, la concentració, la disciplina, la constància i la memòria, que resulten incidents positius en l'autoconfiança, l'autoestima i la motivació.

A través del treball cooperatiu entre els alumnes es posen en pràctica les **competències socials i cíviques (CSC)**. El treball col·laboratiu i coordinat en grup demanda de valors per a aconseguir una bona convivència i un bon treball conjunt, com són el respecte als altres i al material, la tolerància a les expressions alienes i poder també expressar les pròpies idees.

La **consciència i expressions culturals (CEC)** s'exercita amb el concert escolar, com a expressió artística i cultural que és, i permet a l'alumnat relacionar-se vivencialment amb la música, apropant-se a diversos estils i gustos musicals que té la resta d'alumnat des del respecte i l'apreciació d'aquests.

Per altra banda, la **competència digital (CD)** es treballa quan l'alumnat fa recerca d'aplicacions que li poden ser d'utilitat en l'actuació, bases rítmicomelòdiques, i posa en pràctica coneixements previs en la recerca d'informació i l'ús de la tecnologia al servei de la seva creació musical.

3.2.3. Materials i espais disponibles⁷

Els espais escollits per a dur a terme la proposta didàctica són el pati i, puntualment, l'aula tutoria de cada grup classe.

---

⁷ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar l'apartat de materials i espais a la programació d'aula.

La zona exterior n'és l'espai principal ja que, per una banda, permet a l'alumnat agrupar-se amb petits grups de feina, respectant en tot moment les mesures de seguretat, i, per altra banda, els brinda l'oportunitat de tocar diversos instruments musicals de l'aula de música que, des de l'aula tutoria, no en tenen accés.

L'execució de la pràctica musical a l'aula tutoria sol causar molèsties acústiques a la resta de grups classe derivades de l'obertura de portes i finestres i, per aquesta raó i per les anteriors nomenades, només s'usarà aquest espai per a activitats que no requereixin de pràctica musical. A més, les recomanacions sanitàries remarquen la utilització d'espais a l'aire lliure sempre que sigui possible i en funció de l'activitat a realitzar.

Els materials que s'usaran seran els instruments amb els que compta el departament de música, juntament amb altra material elaborat expressament per a la proposta didàctica que es posarà a disposició de l'alumnat, a més d'altra material que vulgui aportar l'alumnat des de les seves inquietuds i interessos. L'aula de música es troba situada a la zona del pati, per tant l'entrada i sortida d'instruments a l'espai exterior resulta pràctica i de fàcil accés.

Pel que fa al concert, aquest es durà a terme al pati del centre educatiu amb tots dos grups classe de 1r d'ESO en els que s'aplica la proposta didàctica, respectant en tot moment les mesures de seguretat de la COVID-19, per tal de que un grup classe faci de públic de l'altre.

3.2.4. Metodologia

En aquest apartat faig referència a dues metodologies. Per una banda, la que emmarca la proposta didàctica plantejada i, per altra banda, al conjunt d'estratègies, procediments i accions adreçades a l'alumnat i a possibilitar el seu aprenentatge, planificades en la proposta didàctica.

Investigació qualitativa

La proposta didàctica és conduïda a través d'una investigació qualitativa amb la finalitat d'avaluar l'assoliment dels objectius específics del TFM vinculats a ella. D'entre les metodologies d'investigació qualitativa existents he optat per la investigació – acció com a mètode que millor s'ajusta a la proposta didàctica. Segons descriu Elliott (1993, citat en Latorre A., 2003), s'entén per investigació – acció l'estudi d'una situació amb l'objectiu de millorar la qualitat de l'acció d'aquesta mateixa. Aquesta metodologia, com assenyala Bassegy (1995, citat en Latorre A., 2003) permet indagar sobre una pràctica educativa i canviar-la a partir d'una acció amb el propòsit de millorar-la.

La investigació – acció planteja una seqüenciació de quatre fases: la planificació, l'acció, l'observació i la reflexió, amb un caràcter cíclic per a poder anar canviant i millorant l'acció de manera continua i reiterada en el temps. En referència a això, he escollit el model d'investigació – acció que proposa Whitehead (1991, citat en Latorre A., 2003)⁸.

Partint d'aquest model, primerament he estudiat una necessitat identificada revisant-la bibliogràficament en l'estat de la qüestió i confirmada en el diagnòstic realitzat. Posteriorment, he planificat l'estratègia d'acció de manera meditada i fonamentada com a proposta didàctica. Durant l'execució i posada en marxa, he utilitzat diversos instruments per a la recollida d'informació com una llista de control diària, el registre anecdòtic en un diari de camp, una rúbrica i una enquesta final dirigida a l'alumnat. Després, he prosseguit amb l'avaluació i resultats de la informació recollida, amb una posterior elaboració de propostes de millora del model didàctic aplicat.

---

⁸ Vegeu l'ANNEX 2 per a consultar el diagrama del cicle de la investigació – acció segons Whitehead (1991, citat en Latorre A., 2003).

Metodologia didàctica⁹

La metodologia que s'utilitza en la proposta didàctica es fonamenta en el treball dels principis pedagògics de la inclusió i la no discriminació, la igualtat d'oportunitats i el respecte mutu i de llibertat.

Tenint en compte els sis principis metodològics, l'elaboració del concert es planteja des del treball cooperatiu i competencial amb el que es pretén que l'alumnat sigui l'element actiu del seu procés d'aprenentatge (principi d'activisme). La proposta parteix dels coneixements i habilitats que l'alumnat ha anat adquirint durant els dos trimestres escolars anteriors i s'adapta a les seves possibilitats, capacitats i interessos des del moment en que l'alumnat mateix és qui proposa i elabora l'actuació musical (principi de personalització). A través d'una planificació del procés de creació de l'alumnat es garanteix que s'incideixi en el desenvolupament de les capacitats humanes cognitiva, socioafectiva i motriu (principi de globalitat). A més a més, es pretén que l'alumnat pugui relacionar amb el muntatge d'una activitat cultural el seu entorn proper i veure'n la utilitat (principi de funcionalitat), així com trobar en el procés d'aprenentatge competencial grupal un reflex de la vida en societat (principi de socialització).

Amb tot això, s'actuarà d'acord a una coordinació entre docents (principi de pluri-intervenció), concretament amb els tutors d'ambdós grups i la professora de català. En aquest sentit, des de la matèria de català es valorarà positivament l'ús del català en les intervencions orals de l'alumnat durant el concert. Pel que fa a la tutoria, es parlarà especial atenció a la cohesió de grup i a la interrelació entre els integrants de cada subgrup, així com també entre un subgrup i l'altre.

Per altra banda, també s'atén als principis didàctics a través del plantejament del concert com un joc, un concurs on l'alumnat pot guanyar premis segons les valoracions del públic (coavaluació entre l'alumnat) mitjançant l'actuació i interpretació de les seves creacions musicals.

---

⁹ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar l'apartat de metodologia a la programació d'aula.

L'agrupament de l'alumnat està plantejada per grups de treball cooperatiu, heterogenis i prioritàriament d'entre 3 i 5 persones. Aquest plantejament metodològic facilita l'atenció a la diversitat i és inclusiu, flexible i integrador.

3.2.5. Temporització: seqüència de les sessions¹⁰

La proposta està concebuda per a realitzar-se a mitjans o finals del tercer trimestre del curs escolar, seqüenciada en un total de deu sessions consecutives presencials.

Durant la primera sessió es realitza la presentació¹¹ de la proposta didàctica a l'alumnat. En ella s'exposa el projecte a realitzar, quins objectius didàctics es volen assolir, amb quina metodologia es treballarà i com s'avaluarà i qualificarà a l'alumnat.

En la segona sessió es passa a la fase d'organització i planificació¹² del treball, amb la formació de grups, el repartiment i assumpció de rols¹³ i l'elaboració per escrit d'una llista de recursos i materials que cada grup està interessat en investigar.

A partir de la tercera es comença amb el procés de creació per grups de treball i, concretament aquesta sessió, es centra en la investigació, recerca i experimentació musical a través d'instruments i material aportat per l'alumnat.

De la quarta a la setena sessió es continua amb el procés de creació i assaig modelant i perfeccionant la proposta d'actuació musical.

---

¹⁰ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar l'apartat de seqüenciació de les sessions i activitats a la programació d'aula.

¹¹ Vegeu l'ANNEX 3 per al visionat de la presentació de la proposta didàctica.

¹² Vegeu l'ANNEX 4 per a consultar la guia de planificació lliurada a l'alumnat.

¹³ Vegeu l'ANNEX 5 per a consultar la plantilla d'inscripció i distribució de rols per al concert a omplir per l'alumnat.

Posteriorment, en la vuitena sessió es du a terme un assaig general per grup classe com a simulació del concert i, finalment, en la novena s'executa l'esdeveniment amb els dos grups classe alhora. En aquesta sessió es du a terme la coavaluació entre els diversos grups d'alumnes, en format jurat popular i en base a una escala de valoració aportada per la professora.

La desena sessió es destina a tancar el procés d'avaluació, amb la realització d'un qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat i d'heteroavaluació cap al projecte i la docent.

3.2.6. Avaluació de l'alumnat¹⁴

Finalment, el que indicarà si l'alumnat assoleix els objectius didàctics plantejats en aquesta proposta didàctica són els estàndards d'aprenentatge avaluable vinculats a ells. Aquests indicadors són:

- *Aporta idees, aspectes de millora i assumeix rols necessaris en el grup.*
- *Participa en la creació i interpretació d'estructures musicals senzilles*
- *S'adequa i es coordina amb la resta de components del grup en la interpretació grupal*
- *Manté una actitud oberta i respectuosa vers les opinions alienes, les expressions diferents a la pròpia i al material.*

Per tant, els procediments d'avaluació de l'alumnat seran les situacions didàctiques de referència (procés de creació, assajos grupals i concert), l'activitat d'interpretació de l'actuació musical i l'observació sistemàtica.

Els instruments d'avaluació que s'usaran per a la recollida d'informació són la

---

¹⁴ Vegeu l'ANNEX 1 per a consultar els apartats d'estàndards d'aprenentatge avaluable, situacions i procediments d'avaluació i instruments d'avaluació a la programació d'aula.

l·lista de control diària¹⁵, el registre anecdòtic, la rúbrica¹⁶, el qüestionari d'autoavaluació¹⁷, l'escala de valoració per a la coavaluació¹⁸ i el qüestionari d'heteroavaluació (que es farà a través de l'enquesta final de la investigació – acció).

3.3. Desenvolupament de l'acció

A continuació descriuré per sessions els esdeveniments més significatius succeïts durant el desenvolupament de l'acció.

Sessió zero

Aquesta sessió no comptabilitzada en la proposta didàctica es va dedicar a la realització del qüestionari inicial amb l'alumnat dels dos grups classe de 1r d'ESO durant una sessió de la matèria de Música I.

Primera sessió

En primer lloc, la presentació de la proposta didàctica per diapositives, amb música de fons, llums apagades i en format de lectura dramatitzada, dissenyada per a què l'alumnat la interpretés en veu alta, va resultar motivadora i engrescadora. Hi va haver un alt nombre de voluntaris per a llegir a primera vista les diapositives.

---

¹⁵ Vegeu l'ANNEX 6 per a consultar la plantilla llista de control per a l'avaluació de l'alumnat.

¹⁶ Vegeu l'ANNEX 7 per a consultar la rúbrica d'avaluació a l'alumnat.

¹⁷ Vegeu l'ANNEX 8 per a consultar el qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat.

¹⁸ Vegeu l'ANNEX 9 per a consultar la plantilla de coavaluació i el sistema de votacions.

Quant als apartats de la proposta presentats en ella (objectius didàctics, estàndards d'aprenentatge avaluable, procediments d'avaluació, etc.), cap dels dos grups classe va manifestar dubtes al respecte. De fet, l'alumnat, en haver escoltat la proposta, es mostrava sorprès de poder actuar davant l'altre grup classe de 1r d'ESO i a la vegada nerviós per la vergonya que aquesta situació els creava.

Posteriorment, en la visita a les zones exteriors que s'utilitzarien per als assajos, el possible espai per al concert i, sobretot, l'entrada a l'aula de música per grups per tal que l'alumnat tingués coneixement dels instruments musicals que podrien usar, l'alumnat es va mostrar captivat i molt il·lusionat.

Segona sessió

En la següent sessió dedicada a l'organització (formació de grups, distribució de rols, elecció d'un títol per al concert, planificació del procés de creació, etc.) on vam restar dins l'aula tutoria de cada grup classe, l'alumnat es mostrava inquiet davant el desig de baixar al pati en la següent sessió i començar a treballar amb els instruments musicals.

Per una banda, la formació dels grups de feina va ser un acord entre alumnat i professora, assegurant que ningú es quedés fora cap grup, que fossin el més heterogenis possibles però alhora ajuntant-se per gustos musicals i propostes d'actuació musical. La formació es va fer en temps ràpid i sense problemes. S'ha de tenir en compte també que l'alumnat absentista no present durant les dues sessions no se'l va ubicar dins cap grup, davant la incertesa de la seva assistència a classe.

Per altra banda, les propostes de títol del concert elaborades per l'alumnat de manera anònima van ser nombroses amb un total de tretze propostes, però la tria d'aquest, mitjançant un sistema de votacions, va ser influenciat per l'esperit

juganer i bromista que té l'alumnat de 1r d'ESO. El títol guanyador va ser *[Espacio en blanco]* que, tot i que per a ells és el títol d'una llegendaria sèrie de videojocs en línia amb il·lustracions anime, aquesta proposta resultava metafòrica per la relació del nom amb el que precisament se'ls estava proposant: un espai escènic buit que l'alumnat havia d'omplir "des del no-res" amb la creació i interpretació d'una actuació musical.

Finalment, el plantejament del concert com un concurs es va intentar promoure no des de la competitivitat entre grups, sinó des del gaudi vers l'aprenentatge i la participació.

Tercera sessió

Aquesta sessió va ser el primer dia de treball cooperatiu i competencial per grups reduïts. En general, a l'alumnat li va costar entrar en aquet model de treball, es mostrava molt dispers. Quatre dels nou grups van aconseguir investigar i experimentar petites estructures musicals satisfactòriament i amb actitud proactiva, però la resta es mostrava juganer i poc concentrat.

D'entre les opcions d'investigació per a la creació musical, tots els grups de treball van escollir l'experimentació amb instruments musicals de l'aula de música i la recerca a través de fonts d'informació, per la novetat que això suposava per a ells. Ningú va escollir partir de material i recursos treballats durant el curs escolar, tot i que han significat una gran base de coneixements per a poder realitzar el treball ara proposat.

Quarta sessió

En aquesta sessió, de manera general tots els grups de treball estaven més concentrats i ubicats mentalment a dins el mètode de feina, dibuixant esbossos

d'estructures musicals. L'horari matiner d'aquesta sessió en concret també estava tenint una influència en l'actitud i estat tranquil de l'alumnat.

Durant la sessió, dos grups de treball van sol·licitar unir-se en un sol grup per la similitud de les seves propostes de creació musical, que s'acceptà per veure's viable metodològicament i adequat per les característiques de l'alumnat.

En un dels dos grups classe, aquesta sessió va coincidir en horari amb la matèria de Llenguatge i pràctica musical de 1r de batxillerat que es realitzava a l'aula de música. Aquest fet va impedir la total disposició dels instruments musicals que l'alumnat de 1r d'ESO utilitzava per a les seves creacions, obligant-lo a adaptar-se i a improvisar amb instruments nous.

Cinquena sessió

Aquesta sessió va tenir diverses interrupcions i va suposar un assaig itinerant. Per una banda, les molèsties acústiques que generava la pràctica instrumental a l'alumnat de batxillerat instal·lat en aules prefabricades situades al pati va provocar la mobilització dels grups de treball a altres zones exteriors, per tal de poder seguir creant i assajant sense causar més molèsties. L'alumnat de batxillerat es trobava en època d'exàmens i, tal com es contempla en el Pla de contingència, amb les portes i finestres obertes com a mesura de seguretat sanitària es potenciava encara més la percepció de qualsevol so provinent de l'exterior. Per altra banda, els espais disponibles del pati van ser així mateix més limitats per mor de les activitats que s'estaven realitzant des de la matèria d'Educació física i per les poques zones d'ombra que quedaven en les que un es pogués resguardar del sol.

Aquests canvis de lloc continus restaven temps de feina a l'alumnat, qui es mostrava molest sobretot per les consideracions dels professors de batxillerat que ens havien cridat l'atenció.

Sisena sessió

Durant el treball de l'alumnat en aquesta sessió, alguns grups es mostraven concentrats, productius i s'ajudaven entre ells per tal de perfeccionar la seva interpretació. D'altres, tenien algun alumne membre distret que destorbava el treball grupal i, davant les queixes dels companys/es, es va haver de cridar-los l'atenció diverses vegades.

Generalment, l'alumnat estava seguint òptimament el Planning de treball lliurat, però en certs moments alguns grups mostraven dificultats per a seguir-lo. Com en qualsevol procés de creació, es sol passar per uns moments de crisi creativa i l'alumnat que ho estava experimentant va començar a preocupar-se pel poc temps que els quedava per a crear i assajar abans del dia del concert.

Setena sessió

En aquesta sessió van assistir un dels quatre alumnes absentistes que no havien vingut a la resta de sessions anteriors. Sent aquest l'últim dia abans de l'assaig general i no havent participat en la creació i interpretació d'una actuació musical col·lectiva, aquest alumne va assumir un rol de tècnic de so del concert, amb una actitud positiva i col·laborativa.

Per altra banda, una alumna es va quedar sola per la falta d'assistència dels membres del seu grup i, per voluntat pròpia, es va ajuntar amb un grup per tal de recolzar-lo i reforçar-lo interpretativament durant aquella sessió. Posteriorment, en l'execució del concert va actuar a ambdós grups.

Vuitena sessió

Aquesta sessió es va dedicar a la realització d'un assaig general del concert, sense encara ajuntar-se els dos grups classe de 1r d'ESO. Per al concert, va sorgir la idea d'executar-lo al parc públic que hi ha al costat del centre educatiu per tal de causar les mínimes molèsties possibles, per aquesta raó la zona utilitzada en l'assaig general no correspondria amb la que es tenia previst.

La simulació del concert va posar a l'alumnat en situació, practicant els rols de presentadors/es, tècnics i intèrprets de les seves actuacions. L'alumnat, tot i que es mostrava un poc nerviós, estava concentrat i amb actitud proactiva. Amb l'assaig general es va fer notòria la diferència d'estils musicals en les actuacions elaborades per l'alumnat.

De manera general, no van sorgir problemes durant l'assaig, excepte una veïna del centre educatiu que es va queixar per les molèsties acústiques que li causàvem.

Novena sessió

Per a dur a terme el concert es va demanar anteriorment a dos professors diferents la cessió de la seva hora de classe per tal de poder ajuntar els dos grups classe de 1r d'ESO durant dues hores consecutives. El professorat va col·laborar gratament i sense posar impediments.

L'espai del concert finalment va ser el pati del centre, tant per comoditat organitzativa, atès que s'havia de fer el trasllat d'instruments i això podia suposar una pèrdua important de temps necessari per a les actuacions, com per falta d'algunes autoritzacions firmades pels familiars. En aquell moment es va triar l'espai disponible més adequat, escollint l'entrada posterior al centre. Les pistes del pati estaven ocupades pels d'Educació física.

Just a l'inici de la sessió, una alumna ens va mostrar una nota escrita i firmada per la seva mare amb el següent text: *"no don el meu consentiment per a que la meva filla faci l'activitat d'interpretació"*. Davant aquesta situació, l'alumna ens va manifestar que tenia pànic escènic generat per una sèrie d'experiències passades en el conservatori i va començar a experimentar un estat alt d'ansietat arribant a l'autolesió física. Aquesta reacció ens va desconcertar, ja que no s'havia manifestat anteriorment cap petit indici en les sessions, ni tan sols durant l'assaig general. Gràcies al suport de la professora de música i tutora de pràctiques es va atendre a l'alumna a la vegada que es procedia a muntar el concert amb la resta d'alumnat. En conseqüència a aquesta situació, es va descobrir que l'alumna tenia greus problemes psicològics i que es trobava en tractament, tot i que ni el tutor del grup ni el departament d'orientació n'estaven assabentats.

Pel que fa a l'execució del concert, aquest es va fer amb la participació total de l'alumnat (menys l'alumna indisposta anteriorment esmentada). L'alumnat mateix va decidir alternar una actuació de cada grup classe, i això va fomentar una dinàmica més lleugera i entretinguda pels que feien d'espectadors. La professora de català va estar present i valorant positivament l'ús del català per part de l'alumnat en el concert.

En relació als recursos, l'equip de so no tenia prou potència de volum i va resultar insuficient.

Quant al concert com a concurs i el procés de coavaluació com a sistema de votacions, l'alumnat es va mostrar respectuós i participatiu.

Desena sessió

En l'última sessió es va procedir a la realització del qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat i el d'heteroavaluació, enfocat a la proposta i a la tasca de la professora.

Finalment es va plantejar una reflexió col·lectiva sobre la feina feta, els aprenentatges adquirits, els objectius assolits i les sensacions que havia experimentat l'alumnat.

3.4. Avaluació i resultats de la intervenció

En el següent subapartat detallaré els resultats obtinguts en el procés d'investigació mitjançant diversos instruments d'avaluació, que exposo a continuació.

Enquesta inicial

L'enquesta inicial, lligada a l'objectiu específic d'avaluar l'estat emocional i la motivació per a l'aprenentatge de l'alumnat dels dos grups classe de 1r d'ESO en relació al context educatiu d'escenari B viscut a l'IES Joan Maria Thomàs, es va enviar als 40 alumnes que formen conjuntament aquests dos grups classe on es va aplicar posteriorment la proposta didàctica. 38 alumnes van contestar l'enquesta; els quals els dos restants estaven expulsats del centre.

Dels resultats de l'enquesta¹⁹ es pot extreure la següent informació:

---

¹⁹ Vegeu l'ANNEX 10 per a consultar les dades de les respostes del qüestionari ampliadetes i en els respectius gràfics.

Sobre la percepció de l'estat anímic en relació a l'experiència com a estudiant:

- Més d'un 55% de les respostes dels enquestats fan referència a emocions negatives com nerviosisme, estrès, inseguretat, desmotivació i frustració d'entre les més votades.

Sobre aspectes metodològics i la seva repercussió en l'estat emocional:

- El 89,5% dels enquestats assenyala que, en aquest curs, el treball individual es dona sempre o molt sovint i només a un 39% de l'alumnat fer feina tot sol el fa sentir sensacions positives.
- Més d'un 71% de l'alumnat indica que, en aquest curs, les situacions de treball per parelles o grups reduïts es donen a vegades, quasi mai o mai i apunten que el treball en conjunt els fa sentir sensacions positives ja que fan feina més motivats i gaudeixen de poder socialitzar amb els companys/es.
- Quasi el 82% dels enquestats assenyala sentir sensacions positives al realitzar sessions lectives al pati aquest curs escolar perquè poden treballar amb els companys/es, les classes són més dinàmiques i gaudeixen d'estar a l'aire lliure.

Mesures del Pla de Contingència:

- Quasi un 45% dels enquestats indica que els afecta negativament a l'estat d'ànim que les matèries de música i dibuix s'imparteixin des de l'aula tutorial, mentre que un 39% mostra indiferència.
- El 50% dels enquestats assenyala que els afecta negativament a l'estat d'ànim seure individualment amb taules separades a l'aula, llevat d'un 34% que es mostra indiferent.

Rúbrica i llista de control

Per a l'avaluació sumativa²⁰ del treball cooperatiu i competencial de l'alumnat es va utilitzar una rúbrica. Aquesta va ser emplenada tenint en compte, per una banda, la informació recollida en una llista de control diària on es registrava la feina de l'alumnat i, per altra banda, el qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat, l'escala de valoració de la coavaluació entre alumnat i el registre anecdòtic.

Les següents dades sobre els resultats de la rúbrica estan calculades en base als 40 alumnes dels dos grups classe de 1r d'ESO, incloent els 4 alumnes absentistes (10% del total de l'alumnat), dels quals 3 (7,5%) no van assistir a cap sessió. Els següents ítems avaluats on es recull la informació estan lligats específicament a competències:

- **Participació activa (SIEE, AA):** El 45% de l'alumnat va participar de manera activa en totes les sessions, un 30% ho va fer molt sovint, un 17,5% poques vegades i un 7,5% en cap sessió per la falta d'assistència.
- **Aportació, visió crítica i assumpció de responsabilitats (SIEE):** El 22% de l'alumnat va aportar idees, aspectes de millora i va assumir responsabilitats, un 40% va contribuir en dos d'aquests tres aspectes, un 22% en un dels tres aspectes i un 7,5% cap de les anteriors (el 7,5% restant correspon a l'alumnat absent).
- **Qualitat de la interacció (CSC):** El 75% de l'alumnat va interactuar sempre de manera positiva amb el seu grup de treball (escoltar als altres, respectar punts de vista i comunicació respectuosa), un 10% ho va fer molt sovint, un 5% poques vegades i un 2,5% en cap moment (el 7,5% restant correspon a l'alumnat absent).
- **Conducta i actitud (CSC, CEC):** El 80% de l'alumnat va respectar en tot moment les expressions dels altres grups, va tenir cura dels instruments i

---

²⁰ Per protecció de dades i preservació de la intimitat de l'alumnat no s'adjunten com annex les seves avaluacions i qualificacions. Tan sols s'adjunten les plantilles dels instruments d'avaluació anteriorment referenciada.

va dur el material necessari i un 12,5% ho va fer molt sovint (el 7,5% restant correspon a l'alumnat absent).

- **Creació col·lectiva musical (AA, CD):** El 50% de l'alumnat va cercar recursos més que suficients i va presentar una proposta creativa i original, un 25% va cercar els recursos justos i va presentar una proposta correcta, un 15% va presentar una proposta amb mancances per falta de recerca i investigació i un 10% (corresponent a l'alumnat absentista) no va presentar cap creació.
- **Interpretació individual amb la del conjunt (AA):** Un 53,75% de l'alumnat es va implicar per complet en la interpretació i en seguir les pautes bàsiques interpretatives en grup, un 17,5% ho va fer bastant, un 18,75% en poques ocasions i el 10% restant no va interpretar res (referent a l'alumnat absentista).
- **Rols voluntaris per a muntar el concert (SIEE):** 9 de 40 alumnes van assumir rols voluntàriament per a muntar el concert: 4 presentadors, 2 tècnics, 2 gestors de les votacions i premis i 1 dissenyadora gràfica.

Enquesta final

En referència a l'enquesta final de la proposta didàctica, aquesta va ser plantejada a l'alumnat en la sessió posterior al concert didàctic, amb els mateixos recursos tecnològics que l'enquesta inicial i de forma també anònima.

És de caràcter qualitatiu i les preguntes estan basades en els resultats i beneficis que, segons assenyala Vandergraaff (2018), s'obtenen mitjançant l'aprenentatge cooperatiu en l'aula de música.

L'enquesta es va enviar als 40 alumnes, dels quals 8 no van respondre per la falta d'assistència al centre en aquella sessió.

A partir dels resultats d'aquesta enquesta²¹ es pot extreure la següent informació:

Valoracions respecte al treball cooperatiu i competencial en grup:

- Quasi el 91% dels enquestats indica que ha experimentat esperit de grup, mentre que el 9% assenyala que no.
- Un 87,5% de l'alumnat afirma haver-se ajudat i reforçat acadèmicament entre ells, mentre que el 12,5% restant creu que gens.
- D'igual manera, un 87,5% dels enquestats confirma que tots els integrants del seu grup han sigut imprescindibles per al treball conjunt i el 12,5% restant creu que no.
- Quasi el 57% de l'alumnat indica que el nombre de sessions no ha estat l'adequat i que els feia falta entre dues i tres sessions més.

Valoracions respecte a la percepció de l'estat emocional vinculat a la proposta didàctica:

- Quasi el 91% dels enquestats assenyala que s'ha sentit més motivat cap a l'aprenentatge, i un 87,5% creu que aquesta millora és fomentada pel treball cooperatiu i l'aprenentatge competencial.
- Més d'un 84% de les respostes dels enquestats assenyalen que creuen que el treball cooperatiu i competencial ha ajudat a millorar el seu estat d'ànim. Per altra banda, el 15% restant creu que gens.
- Prop d'un 82% de l'alumnat afirma experimentar més autoconfiança i seguretat un cop viscuda aquesta experiència

Valoracions escrites (literals, amb les faltes d'ortografia fetes pels alumnes) respecte a altres aspectes (material, espais i organització):

---

²¹ Vegeu l'ANNEX 11 per a consultar les dades de les respostes del qüestionari ampliat i amb els respectius gràfics.

- 10 comentaris escrits per part de l'alumnat fan referència a una falta de material durant el procés de creació, com per exemple:

“Crec que faltava per exemple 1 o 2 tambors mes”

“M'agradaria que haguesim tingut més material.”

- 9 comentaris escrits pels enquestats fan referència a un canvi d'espai d'assaig i del concert, com per exemple:

“Podriem haver fet el concert a un altre lloc i assajar a un lloc sense preocuparnos si feiem massa renou”

“Poder tenir una zona on no molestar als altres.”

- 6 comentaris escrits de l'alumnat apunten que el concert hagués estat millor en un espai interior i 5 que els hagués agradat comptar amb un escenari en condicions, com per exemple:

“Hi havia es public suficient i estaria millor si el l'hagesim fet a interior”

“Estaba bé tot però el escenari no...no”

- 11 comentaris escrits dels enquestats valoren positivament la planificació i organització de la proposta didàctica, com per exemple:

“Estaba be la organizacion”

“Tot molt be”

Percepció de l'estat anímic en relació a l'experiència com estudiant:

- Més d'un 66% de les respostes dels enquestats fan referència a emocions positives com alegria, motivació i ànim elevat entre les més votades. Per altra banda, el 34% fan referència a d'altres emocions.

Comparativa de la percepció anímica entre l'enquesta inicial i la final:

- Les dades assenyalen un increment del 22% en la percepció de sensacions positives després de realitzar la proposta didàctica.
- Per contrapartida, s'observa una disminució del 21% en la percepció de sensacions negatives després de realitzar la proposta didàctica.

Registre anecdòtic i diari de camp

A continuació es mostra una selecció dels registres anecdòtics anotats en el diari de camp personal durant la intervenció. Es destaquen, entre d'altres, les següents situacions i percepcions:

- Una gran part de l'alumnat solia esperar impacient a la porta de l'aula l'arribada de la professora a l'inici de cada sessió; mostraven moltes ganes de baixar al pati i treballar cooperativament la pràctica musical. D'igual manera, en acabar les sessions, gran part de l'alumnat manifestava verbalment no voler anar a les següents sessions lectives d'altres matèries i poder seguir treballant les activitats de Música I.
- Referent als problemes relacionats amb les molèsties acústiques, es percebia en l'alumnat una sensació de malestar i frustració. Per altra banda, per al professorat de música aquestes situacions suposaven un desgast mental, físic i emocional.
- Quant a la idea del concert com a concurs, es va percebre un impacte lleu en la motivació de l'alumnat. Aquest ja es mostrava suficientment motivat amb la idea de realitzar el concert i treballar competencialment.
- En l'assaig general, una part de l'alumnat es mostrava segur i confiat de si mateix i un altre part manifestava nerviosisme, vergonya i inseguretat per l'exposició i actuació en públic, sol·licitant més sessions d'assaig.
- L'execució del concert es va desenvolupar amb la participació de tot l'alumnat, fins i tot aquells grups que manifestaven no voler actuar en

aquell moment per nervis o vergonya, van acabar interpretant la seva actuació musical.

- La zona del concert no va resultar gaire còmode; per una banda, es creava alguna interrupció amb l'entrada i sortida de persones de l'interior de l'edifici i, per altra banda, una part del públic veia l'actuació des d'un lateral de l'espai escènic.
- Amb l'imprevist a l'inici del concert de l'atac d'ansietat i autolesió de l'alumna amb problemes psicològics desconeguts fins aquell moment, es va fer evident la necessitat de ser diversos professors/es col·laborant en un esdeveniment com aquest per poder atendre tot l'alumnat.

Enregistrament en vídeo

Es va plantejar la possibilitat d'enregistrar les actuacions dels diversos grups, però davant la manca de consens entre els alumnes, la vergonya i la negativa per part d'alguns a ser enregistrats es va descartar aquesta opció.

4. Conclusions i propostes de millora

Un cop acabada la intervenció de la proposta didàctica plantejada i un cop extrets els resultats i dades obtinguts a l'inici, durant i al final del procés, a continuació avaluaré l'assoliment dels objectius generals i específics del TFM, extrauré conclusions i formularé propostes de millora.

Conclusions

En referència als objectius generals del TFM, el primer de tots, que es centrava en la identificació dels efectes que ha tingut el confinament i la situació creada per la pandèmia de la COVID-19 en educació, especialment en l'alumnat de 1r d'ESO, s'ha resolt en l'apartat de l'estat de la qüestió.

D'igual manera queda cobert en l'estat de la qüestió l'estudi de les accions que s'han pres als centres i les orientacions proposades per a fer front els nous reptes educatius derivats de la situació creada per la pandèmia.

Quant al plantejament d'una proposta didàctica en la matèria de Música I que permeti treballar i millorar els aspectes emocionals i la motivació per a l'aprenentatge de l'alumnat de 1r d'ESO a través del treball cooperatiu i competencial, queda presentada i plantejada en l'apartat 3.

En relació als objectius específics del TFM, presentaré les conclusions dels resultats obtinguts.

El primer objectiu específic plantejat es centrava en l'avaluació de l'estat emocional i la motivació per a l'aprenentatge de dos grups-classe d'alumnes de 1r d'ESO de l'IES Joan Maria Thomàs en el context educatiu d'escenari B.

Podem concloure que les dades recollides anteriorment presentades reflecteixen una incidència en l'estat emocional de l'alumnat i en les metodologies que s'apliquen actualment a l'aula causada per la situació pandèmica i les mesures de seguretat sanitàries preses en el centre educatiu on s'ha dut a terme la intervenció.

Per una banda, l'alumnat presenta tenir menys oportunitats de treballar per parelles o en grups reduïts a dins l'aula, augmentant així el nombre d'experiències de treball individual i disminuint les possibilitats de socialització, fet que mostra en les dades un impacte negatiu en el seu estat anímic i en la motivació cap a l'aprenentatge.

Per altra banda, gran part de l'alumnat està experimentant una percepció d'emocions negatives en relació a l'experiència educativa, lligada a les circumstàncies extraordinàries a causa de la COVID-19. En aquest sentit, una de les emocions que destaca entre les més votades és la desmotivació.

És per això que aquesta situació requereix d'una sèrie d'estratègies d'acció no només des de les tutories de grup, com s'ha fet a través del Pla d'acollida per a un acompanyament emocional de l'alumnat en el retorn escolar, sinó també des del procés d'ensenyament – aprenentatge de les matèries amb l'alumnat. Com apunten professionals i organitzacions anteriorment referenciats, les estratègies estan en les metodologies actives, el treball competencial i en fer més inclusiu el sistema educatiu.

El segon objectiu específic plantejat consistia en el foment de l'aprenentatge competencial i el treball cooperatiu a partir de la creació i interpretació col·lectiva musical.

Els resultats de les avaluacions de l'aprenentatge de l'alumnat indiquen un assoliment dels objectius didàctics de la proposta, que estan vinculats amb

aquest objectiu específic. Generalment, l'alumnat ha demostrat treballar competencial i cooperativament en les sessions de manera favorable. No obstant això, alguns resultats indiquen una lleu dificultat en el procés de creació a causa de la falta d'aportació d'idees i de l'assumpció de responsabilitats. En aquest aspecte, hagués estat recomanable incidir més en fer conèixer a l'alumnat com funciona un procés de creació artística i com s'ha d'afrontar.

Els resultats mostren com el treball cooperatiu resulta ser una metodologia que encaixa molt bé amb una activitat d'aquest tipus realitzada amb alumnat d'ESO, com és el muntatge d'un concert didàctic. Les dades recollides evidencien que el fet de treballar els continguts vists prèviament en els trimestres anteriors adreçats a la creació i interpretació musical col·lectiva fomenta l'adquisició de les competències lligades a ells. Durant tot el procés d'aprenentatge, les competències que s'han treballat i assolit en major grau són les "competències socials i cíviques" i d'"aprendre a aprendre".

El tercer i últim objectiu específic del TFM consistia en la promoció d'un entorn de treball emocionalment positiu que incidís favorablement en la motivació cap a l'aprenentatge de l'alumnat.

Segons els resultats obtinguts en relació a les metodologies actives aplicades a la creació i interpretació musical col·lectiva, aquests mostren tenir un impacte positiu en l'alumnat en la motivació cap a l'aprenentatge i, també, la percepció positiva de l'estat emocional que té l'alumnat sobre si mateix. En aquest sentit, es reflecteix com el treball cooperatiu i competencial en la pràctica musical ajuden a crear situacions d'experiència emocionals positives en l'alumnat. També s'ha de tenir en compte el percentatge d'alumnat que va experimentar sensacions d'inseguretat, vergonya i por escènica, ja que van tenir poques oportunitats de treballar-ho in situ en els assajos.

Per altra banda, les valoracions sobre la utilització d'espais exteriors mostren una percepció positiva i una negativa en l'estat emocional de l'alumnat. La percepció positiva és fomentada per les possibilitats que permet l'espai exterior quant a treball en grup, pràctica musical amb certs instruments, socialització i la ruptura amb la rutina de restar a l'aula per mor de les mesures de seguretat sanitàries. En canvi, la percepció negativa és donada per les situacions viscudes sobre les molèsties acústiques creades a l'alumnat, professorat i veïnat i per la incomoditat en l'execució del concert.

Després de l'aplicació de la proposta didàctica, s'ha mostrat un increment en les percepcions positives de l'estat emocional; l'alumnat mostra sentir-se valorat, integrat i recolzat pels companys/es. D'aquesta manera, s'evidencia que el muntatge d'un concert, la creació i la interpretació musical col·lectiva en aquestes circumstàncies extraordinàries ajuden a l'alumnat a millorar la percepció del seu estat emocional, la motivació, les relacions socials i el sentiment de pertinença al grup.

En aquests moments on la situació excepcional viscuda per la COVID-19 ha tingut un impacte en diversos àmbits educatius i en l'alumnat, queda palesa la necessitat d'intervenir des de les aules amb estratègies metodològiques, respectant en tot moment les mesures de seguretat sanitàries.

Així doncs, a través d'aquesta investigació – acció vinculada a la proposta didàctica plantejada es posa de manifest l'interès pedagògic, tant des del punt de vista acadèmic com emocional, en la utilització d'una metodologia activa com el treball cooperatiu i d'un enfocament competencial dels continguts prèviament treballats a la matèria de Música I adreçats a la creació i interpretació musical col·lectiva en un context com l'actual marcat per la COVID-19.

Propostes de millora

Moltes de les següents propostes de millora van lligades a la necessitat d'augmentar el nombre de sessions i, per tant, suposarien una modificació de la temporització plantejada.

El treball cooperatiu i competencial es proposava a partir dels coneixements i habilitats que l'alumnat ha anat adquirint durant els dos trimestres escolars anteriors. De totes maneres, caldria dissenyar un KPSI inicial com a instrument per a recollir-los i avaluar-ne la seva consolidació.

Abans de començar amb el procés de creació, seria necessari realitzar un treball de recerca amb l'alumnat. Aquesta recerca consistiria en investigar com es munta un concert de caràcter professional, quines figures i rols són indispensables per a dur-lo a terme, quins aspectes de producció s'han de tenir en compte i, en definitiva, tot el que hi ha al darrere d'una actuació d'un concert. En aquest sentit, també es podria investigar amb l'alumnat les fases que componen un procés creatiu.

També seria interessant intercalar algunes sessions d'assaig on els grups poguessin anar mostrant-se el material que van creant. D'aquesta manera, els grups podrien anar fent-se suggeriments, donant idees i ajudar-se mútuament. A més, per altra costat s'estaria practicant de manera constant la por escènica, la vergonya i el nerviosisme en l'alumnat.

Quant a l'assumpció voluntària de rols per a dur a terme el concert, l'alumnat es va mostrar disposat a col·laborar i participar. De totes maneres, es podria fer una passa més enllà i delegar més responsabilitats a l'alumnat, com per exemple la petició de permisos a direcció i l'elaboració del sistema de votacions, entre d'altres.

També suposaria una millora interessant poder comptar amb més recursos materials, com més diversitat d'instruments musicals i un equip de so adequat per al concert.

D'igual manera, seria molt recomanable disposar d'un espai d'assaig adequat i d'un lloc millor habilitat per al concert per a què, en cap dels dos casos, es molesti acústicament a la resta de classes.

Aquesta proposta didàctica obre el camí per al disseny d'un projecte més ambiciós plantejant-se com un treball interdisciplinari entre departaments com per exemple el d'Educació física (per a les coreografies i el treball dels continguts rítmico-expressius), els lingüístics (per a l'elecció i el treball de les cançons i guió del concert, entre d'altres) i el departament d'arts plàstiques (per al disseny del cartell, de l'escenari i dels diplomes dels premis).

La intenció de la repetició d'aquests tipus d'experiències educatives és que l'alumnat, per una banda, es familiaritzi amb el treball autònom i actiu en el seu procés d'aprenentatge i que, per altra banda, es normalitzi la realització d'un o més concerts didàctics cada curs escolar.

El concert didàctic ajuda a formar un públic en l'àmbit cultural artístic i a desenvolupar-se crítica i reflexivament davant les manifestacions musicals. Al mateix temps, el fet vivencial conjunt reflecteix situacions de la vida en societat que permeten adquirir els valors i les competències necessàries per a la convivència en ella. Com a tal, l'assignatura de música té un valor propi en l'ESO i, concretament el concert didàctic, n'és un mitjà per a arribar de manera inclusiva, flexible i integradora als objectius generals d'etapa que tot alumnat ha d'assolir per a realitzar-se i desenvolupar-se personalment.

Bibliografía

Aznar Sala, F.J. (2020). La Educación Secundaria en España en Medio de la Crisis del COVID-19. *International Journal of Sociology of Education, Special Issue: COVID-19 Crisis and Socioeducative Inequalities and Strategies to Overcome them*, 53-78.

<http://doi.org/10.17583/rise.2020.5749>

Banco de España. (2020). Heterogeneidad en el impacto económico del COVID-19 entre regiones y países del área del euro. *Boletín económico / Banco de España [Artículos analíticos]*, 2020(2).

<https://repositorio.bde.es/handle/123456789/12701>

Blanco i Felip, Pere. (2008). El trabajo cooperativo: una competencia básica para la transformación de los centros educativos de secundaria. *Revista iberoamericana de educación*, 46, núm. 4, 1-13.

<http://hdl.handle.net/10459.1/31345>

Botella, M. T. (2020). *El concierto escolar*. Portal Edu.

<https://portal.edu.gva.es/cefireelx/wp-content/uploads/sites/215/2020/03/El-concierto-escolar.pdf>

Consejo Escolar del Estado. (2020, 7 d'abril). *Propuestas del Consejo Escolar del Estado relativas a las actuaciones en educación que convendría adoptar como consecuencia de la situación creada por la pandemia de coronavirus y el estado de alarma decretado por el Gobierno*.

<https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:dbe9c993-9e6f-46fd-b5fb-604ce4f26a93/propuestas-cee-7-abril.pdf>

Consejo Escolar del Estado. (2021). *Situación actual de la educación en España a consecuencia de la pandemia*.
<https://www.educacionyfp.gob.es/mc/cee/publicaciones/estudios/situacion-pandemia.html>

Conselleria d'Educació i Formació Professional de les Illes Balears. (s.d.). Decret 34/2015, de 15 de maig. *Pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears*. Núm. 73, Versió Consolidada. <https://intranet.caib.es/sites/curriculums/ca/eso/>

Conselleria d'Educació i Formació Professional de les Illes Balears. (2021, 11 de gener). *Resum mesures COVID*.
<http://www.caib.es/sites/centreseducatiuscovid/ca/educovid/>

Conselleria d'Educació, Universitat i Recerca. (2020, 16 d'abril). *L'avaluació final del curs 2019/20 es farà a partir dels resultats recollits abans de la suspensió de les activitats lectives presencials*.
<http://www.caib.es/govern/sac/fitxa.do?codi=4156663&coduo=7>

Díaz Sotero, P. (2021, 11 de març). *En busca de evidencias sobre el impacto educativo de la pandemia: sin datos en España, miramos afuera*. Actualidad Docente. <https://actualidaddocente.cece.es/a-fondo/sin-datos-sobre-los-efectos-de-la-pandemia-en-el-aprendizaje/>

Echeita, G. (2020). La Pandemia del Covid-19. ¿Una Oportunidad para Pensar en Cómo Hacer más Inclusivos Nuestros Sistemas Educativos?. *Revista Internacional De Educación Para La Justicia Social*, 9(1).
<https://revistas.uam.es/riejs/article/view/12152>

European Centre for Disease Prevention and Control. (2020). *COVID-19 in children and the role of school settings in transmission - first update*.
<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/children-and-school-settings-covid-19-transmission#copy-to-clipboard>

Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes. (2021, 22 de gener). *Informe enquesta semipresencialitat*.
<https://www.fapamallorca.org/informe-enquesta-semipresencialitat/>

Fondo de las Naciones Unidas para la Infancia. (2020). *Impacto de la crisis por COVID-19 sobre los niños y niñas más vulnerables*.
<https://www.unicef.es/publicacion/impacto-de-la-crisis-por-covid-19-sobre-los-ninos-y-ninas-mas-vulnerables>

Fundación Ayuda a Niños y Adolescentes en Riesgo. (2020, 17 de juny). *La fundación ANAR prevé que el 76,7% de los niños/as y adolescentes que se pusieron en contacto con ANAR durante el confinamiento tendrán problemas psicológicos durante la desescalada*.
<https://www.anar.org/fundacion-anar-preve-76-ninos-adolescentes-contacto-anar-durante-confinamiento-problemas-psicologicos-desescalada/>

Gil Fuentes, J. V. (2020). *El concierto didáctico en educación secundaria a través del aprendizaje cooperativo*. [Tesi doctoral: Universitat de València. Repositori Roderic. <https://roderic.uv.es/handle/10550/75794>

IES Joan Maria Thomàs. (2020, 16 de desembre). *Pla de Contingència IES Joan Maria Thomàs curs 2020-2021*.
<https://sites.google.com/iesjmthomas.eu/iesjoanmariathomasweb/inici?authuser=0>

IES Joan Maria Thomàs. (s.d.). *Programació Música I Curs 2020-2021 1r ESO*.
<https://sites.google.com/iesjmthomas.eu/criteris-qualificacio/eso/1r-eso?authuser=0>

IES Joan Maria Thomàs. (2018, 29 de juny). *Projecte Educatiu Centre*.
<https://sites.google.com/iesjmthomas.eu/iesjoanmariathomasweb/El-Centre/documentaci%C3%B3?authuser=0>

Informe de Seguimiento de la Educación en el Mundo. (2020, 19 març).
Coronavirus: ¿los sistemas educativos podrían haber estado mejor preparados?. *Blog de la educación mundial*.
<https://educacionmundialblog.wordpress.com/2020/03/19/coronavirus-los-sistemas-educativos-podrian-haber-estado-mejor-preparados/>

Institut per a la Convivència i l'Èxit Escolar. (s.d.). *Pla de Retorn a les Activitats Educatives Presencials*.
<https://view.genial.ly/5ece345e92dd1e0d828dc297/horizontal-infographic-diagrams-pla-atencio-psicosocial>

Latorre, A. (2003). *La investigación-acción. Conocer y cambiar la práctica educativa*. GRAÓ

Ministerio de Educación y Formación Profesional. (s.d.). *Enseñanzas y evaluación*.
<https://www.educacionyfp.gob.es/destacados/covid19/calendario-ensenanzasyevaluacion.html>

Ministerio de Educación y Formación Profesional. (2020, 22 d'abril). Orden EFP/365/2020. *Por la que se establecen el marco y las directrices de actuación para el tercer trimestre del curso 2019-2020 y el inicio del curso 2020-2021, ante la situación de crisis ocasionada por el COVID-19.* Núm. 114, sec. I, 29902-29918.

<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-2020-4609>

Muntaner Guasp, J. J., Pinya Medina, C., Mut Amengual, B. (2020). El impacto de las metodologías activas en los resultados académicos. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 24 (1), 96-114.

<http://hdl.handle.net/10481/60713>

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura. (2020). *Informe de Seguimiento de la Educación en el Mundo 2020: Inclusión y educación: Todos y todas sin excepción.*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374817>

Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura. (2021). *One year into COVID: prioritizing education recovery to avoid a generational catastrophe.*

<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000376984>

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., i Espada, J. P. (2020, 21 d'abril). *Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain.* <https://doi.org/10.31234/osf.io/5bpfz>

Oriol, M. A. (2009). Actitudes que desarrollan los alumnos de secundaria al crear composiciones musicales en grupo. *Revista Electrónica Complutense de Investigación en Educación Musical*, 6 (1).

<https://revistas.ucm.es/index.php/RECI/article/view/36937>

- Porter, J. (s.d.). *What works for you?- Barriers and Supports at School*.
<http://www.bath.ac.uk/research/pdes/what%20works%20for%20you.pdf>
- Sanz Ponce, R. i López Luján, E. (2021). Consecuencias pedagógicas entre el alumnado de enseñanza básica derivadas de la Covid-19. Una reflexión en torno a los grandes olvidados de la pandemia. *Teoría de la Educación. Revista Interuniversitaria*, 33 (2), 149-166.
<https://doi.org/10.14201/teri.25471>
- Save the Children. (2020). *COVID-19: Cerrar la brecha. Impacto educativo y propuestas de equidad para la desescalada*.
<https://www.savethechildren.es/actualidad/informe-covid-19-cerrar-la-brecha>
- Tippelt, R. i Lindemann, H. (2001). *El método de proyectos*.
<https://docplayer.es/11773092-El-metodo-de-proyectos.html>
- Trujillo Sáez, F., Fernández Navas, M., Montes Rodríguez, R., Segura Robles, A., Alaminos Romero, F.J., i Postigo Fuentes, A.Y. (2020). *Panorama de la educación en España tras la pandemia de COVID-19: la opinión de la comunidad educativa*. <https://doi.org/10.5281/zenodo.3878844>
- Vandergraaff, Z. (2018). *Cooperative learning in the general music classroom: A literature review*. Dynamic Music Room.
https://dynamicmusicroom.com/wp-content/uploads/2020/06/Cooperative-Learning-in-the-Music-Classroom_-A-Literature-Review.pdf

ANNEX 1. Programació d'aula de la proposta didàctica

<p>“El concert de l’any”: Música i creativitat</p>	<p>IES Joan Maria Thomàs 3ª avaluació – Curs 2020-2021</p>
<p>Matèria: Música I Nº Sessions: 10</p>	

OE ²²	OBJECTIUS DIDÀCTICS	COMPETÈNCIES CLAU	ESTÀNDARDS D'APRENENTATGE AVALUABLES
1	<p>Investigar cooperativament possibles materials musicals mitjançant una o varies de les següents opcions:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Improvisació col·lectiva - Recerca de fonts d'informació (partitures, audiovisuals,...) - Recursos treballats a l'aula durant el curs 	<p>Sentit d'iniciativa i esperit emprenedor: L'alumnat, des de la figura d'encarregat i responsable de l'elaboració del concert, desenvolupa habilitats de planificació, d'assumpció de rols, de compromís i de perseverança envers l'objectiu a aconseguir.</p> <p>Competència digital: Aquesta es treballa en el moment en que l'alumnat posa en pràctica coneixements i diferents usos en la recerca d'informació i l'ús de la tecnologia al servei de la creació musical.</p>	<p><i>Aporta idees, aspectes de millora i assumeix rols necessaris en el grup.</i></p>
2	<p>Crear cooperativament, a partir de la investigació prèvia, una actuació musical senzilla d'entre 1 i 2 minuts utilitzant el cos, la veu, objectes, instruments i/o recursos tecnològics.</p>	<p>Aprendre a aprendre: La creació i interpretació d'una proposta musical col·lectiva confeccionada per l'alumnat els hi ofereix l'oportunitat de treballar autònomament explorant les seves possibilitats i exercitant l'atenció, la concentració, la disciplina, la constància i la memòria, incidint positivament en l'autoconfiança i en la motivació.</p>	<p><i>Participa en la creació i interpretació d'estructures musicals senzilles.</i></p>

²² Objectius específics del Decret 34/2015, de 15 de maig, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears, als que fan referència els objectius didàctics mencionats en aquesta taula.

3	Interpretar col·lectivament la creació musical seguint les pautes bàsiques d'interpretació i respectant les expressions alienes.	<p>Consciència i expressions culturals: El concert com a acte d'expressió artística i cultural permet a l'alumnat relacionar-se vivencialment amb la música i apropar-se a diferents estils i gustos musicals que tenen la resta de companys/es, des del respecte i l'apreciació.</p>	<p><i>S'adequa i es coordina a la interpretació grupal.</i></p>
		<p>Competències socials i cíviques: El treball cooperatiu permet a l'alumnat treballar en grup el respecte, l'expressió de les pròpies idees i les alienes, el treball coordinat, la tolerància, la iniciativa, la cura del material i, en definitiva, tots els valors per aconseguir una bona convivència i un bon treball conjunt.</p>	<p><i>Manté una actitud oberta i respectuosa vers les opinions alienes, expressions diferents al propi i al material.</i></p>

SITUACIONS / PROCEDIMENTS D'AVAUACIÓ	INSTRUMENTS D'AVAUACIÓ
<ul style="list-style-type: none"> - Situacions didàctiques de referència (procés de creació, assajos grupals i concert) - Activitat d'interpretació de l'actuació musical - Observació sistemàtica 	<ul style="list-style-type: none"> - Rúbrica - Llista de control diària - Registre anecdòtic - Escala de valoració per a la coavaluació - Qüestionari d'autoavaluació i heteroavaluació
METODOLOGIA	
<p>La proposta didàctica està plantejada tenint en compte els principis metodològics:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Activisme: L'alumnat n'és l'element actiu en el seu procés d'aprenentatge. - Funcionalitat: L'alumnat pot trobar una relació entre el que està fent i el seu entorn proper, a més de veure'n la seva utilitat. - Globalitat: Les activitats proposades incideixen en el desenvolupament de les capacitats humanes (cognitiva, socioafectiva i motriu). - Socialització: L'alumnat pren decisions, agafa responsabilitats en el treball proposat i desenvolupa competències específiques per a la posterior aplicació de l'aprenentatge adquirit a la vida en societat. - Pluri-intervenció: S'actua d'acord a una coordinació entre docents, concretament els tutors d'ambdós grups, i la professora de català. En aquest sentit, des de la matèria de català es valora positivament l'ús del català en les intervencions dels alumnes 	

El procés d'ensenyament – aprenentatge es durà a terme mitjançant el **treball cooperatiu**, prioritàriament per grups d'entre 3 i 5 persones. Aquesta metodologia permet promoure l'adquisició de les competències anteriors esmentades des del plantejament d'un repte musical col·lectiu. A través del treball col·laboratiu entre alumnat s'aconsegueix fomentar l'aprenentatge significatiu, l'intercanvi de coneixements, la motivació cap a l'aprenentatge, promoure valors i millorar les relacions interpersonals.

MATERIALS I ESPAIS

Els espais escollits per a dur a terme la proposta didàctica són:

- El pati: La zona exterior n'és l'espai principal ja que, per una banda, permet a l'alumnat agrupar-se amb petits grups de feina, respectant en tot moment les mesures de seguretat, i, per altra banda, els brinda l'oportunitat de tocar diversos instruments musicals de l'aula de música.
- L'aula tutoria del grup classe: Només s'usarà per a la resta d'activitats que no requereixin de pràctica musical.

Els materials que s'usaran seran:

- Instruments musicals amb els que compta el departament de música.
- Material elaborat per a la proposta didàctica posat a disposició de l'alumnat.
- Altra material que aporti l'alumnat segons les seves preferències: instruments, altaveus,...

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

La proposta didàctica es planteja des dels principis pedagògics de la igualtat d'oportunitats, la inclusió i la no discriminació amb la creació d'un clima de respecte mutu i de llibertat. Permet adequar-se a les adaptacions que siguin necessàries per a atendre als interessos, necessitats i possibilitats de cada alumnat.

A través del treball cooperatiu com a facilitador de l'atenció a la diversitat i l'agrupament per equips heterogenis, s'afavoreix que cada alumne desenvolupi les seves habilitats, actituds i estratègies per a resoldre les situacions d'aprenentatge que se'ls planteja d'acord amb les seves capacitats.

D'aquesta manera, el plantejament didàctic és inclusiu, flexible i integrador. En general i específicament per a les adaptacions curriculars individuals significatives es seguiran sempre les indicacions del departament d'orientació.

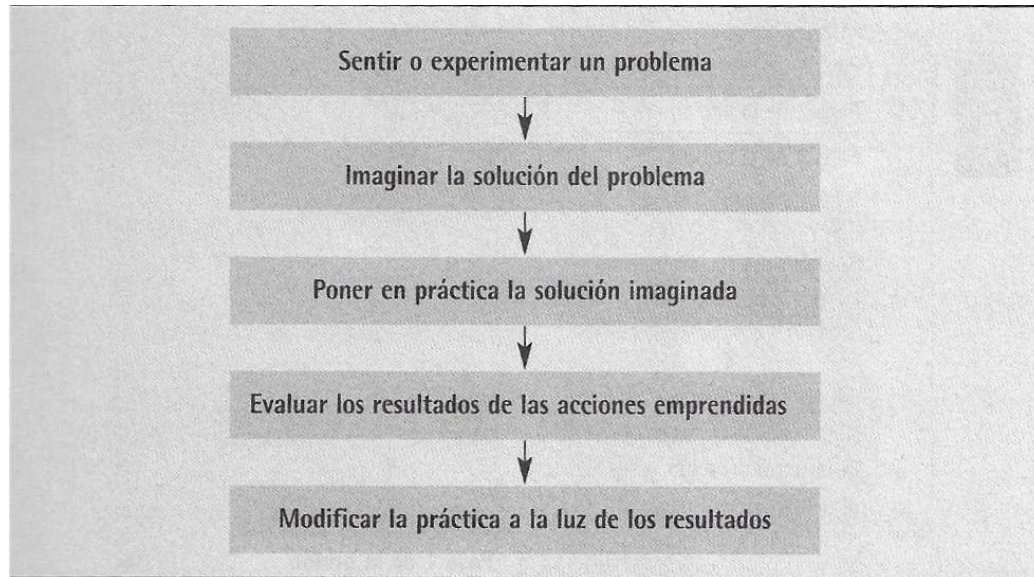
Sessió	Situació d'E-A i/o contingut nuclear	Seqüència didàctica Activitats d'E-A	Recursos de suport a l'aprenentatge i material
1	Presentació de la proposta didàctica	<ul style="list-style-type: none"> -Presentació de la proposta didàctica (què es durà a terme, objectius, metodologia, com s'avaluarà i qualificarà, exemples i recursos de números musicals,...) -Pluja d'idees de l'alumnat sobre noms per al concert. Individualment l'alumnat que vulgui escriu a un paper anònimament una proposta. El pròxim dia, en tenir totes les propostes dels dos grups dins una mateixa capsa, es faran votacions a ambdós grups. -Pluja d'idees de l'alumnat sobre possibles premis (al vestuari, a la proposta original, a la interpretació, al grup més motivat,...) -Dubtes 	<ul style="list-style-type: none"> -Presentació en diapositives -Audiovisuals com a exemples -Material: paperets en blanc, caixeta.
2	Organització del treball	<ul style="list-style-type: none"> -Votacions del nom del concert -Agrupaments/ formació de grups -Repartiment i assumpció de rols -Primera idea de creació per escrit 	<ul style="list-style-type: none"> -Planning guia del procés per a l'alumnat
3	Investigació i recerca	<ul style="list-style-type: none"> -Primera fase procés de creació: investigació, recerca, experimentació, improvisacions per grups de treball segons la idea principal -Elaboració d'una primera idea musical aproximada de 5-10segons 	
4	Continuació del procés creatiu	<ul style="list-style-type: none"> -A partir de allò investigat i experimentat, es va creant la proposta musical. 	
5	Continuació del procés creatiu	<ul style="list-style-type: none"> -Elaboració de la proposta musical. -Reunió per grups sobre vestuari. 	
6	Assaig per grups de feina	<ul style="list-style-type: none"> -Assaig de la proposta musical. 	
7	Assaig per grups de feina	<ul style="list-style-type: none"> -Assaig de la proposta musical. -Resolució de problemes tècnics, dubtes d'última hora,... 	

8	Assaig general	-Amb cada grup classe es fa un assaig general com a simulació del concert, per a resoldre dubtes, problemes tècnics, fer una prova davant els companys/es,... -Continuació de l'assaig per grups de feina sobre els possibles aspectes a perfeccionar	*Demandar canvi als dos tutors de la matèria que coincideixi amb l'hora de música.
9	Concert + coavaluació per a l'entrega de premis	-Ens ajuntem els dos grups de 1r: A i B per a realitzar el concert. -Es fa la coavaluació de l'alumnat que serveix també per a l'entrega de premis	-Plantilla coavaluacions -Diploma de Premis
10	Avaluació + Qüestionari final	-L'alumnat s'autoavaluarà i heteroavaluarà la proposta i la docent. -Es realitzarà el qüestionari final de la proposta didàctica. -Es fa un repàs amb l'alumnat dels aprenentatges assolits.	-Necessari Chromebooks (dur alguna còpia del qüestionari impresa per si de cas)

*La programació és modificable a canvis segons com es vagin desenvolupant les sessions i es cregui oportú.

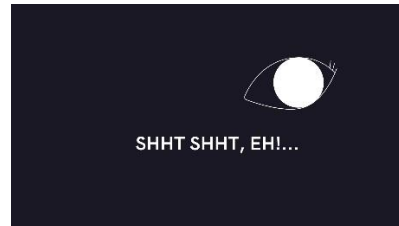
ANNEX 2. Diagrama cicle de la investigació – acció segons Whitehead

Latorre, A. (2003). *La investigación-acción. Conocer y cambiar la práctica educativa*. GRAÓ. [Diagrama]

ANNEX 3. Presentació de la proposta didàctica

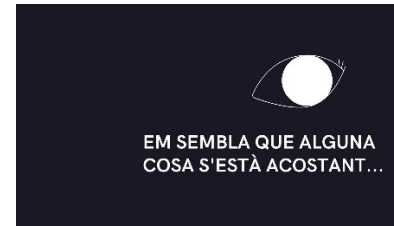
Part A.

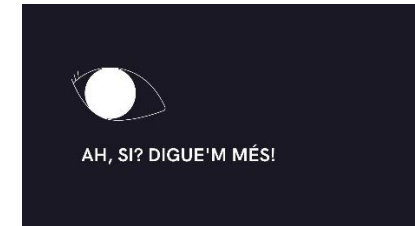
1

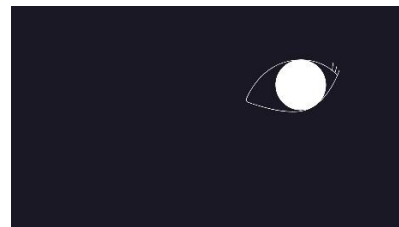
2

3

4

5

6

7

8

9

10

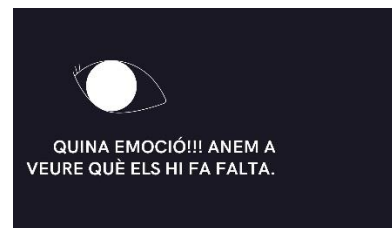
11

12

13

14

15

16

Part B.

PREPAREM EL
CONCERT DE L'ANY!

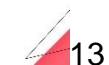
CREAR
VERSIONAR
PARODIAR
entre 1 i 2min

PER A EXEMPLES: MIRAR VIDEOS

PREPARACIÓ I ASSAJOS: DURANT MAIG
CONCERT: FINALS DE MAIG

QUÈ ?

AMB QUÈ ?

QUÈ S'AVALUA ?

DUBTES ?

ACTUACIONS PER GRUPS
DE 3 A 5 PERSONES
AL PATI: 1rA i 1rB JUNTS

Percussió corporal
Flauta
Cant
Boomwhackers
Instruments vostres
Instruments reciclats
Elements (tassons, taules, pilotes,...)
Altaveu i reproductor vostres
Alguna cosa més?

PARTICIPACIÓ I IMPLICACIÓ (assumir responsabilitats-ROLS)
TREBALL COOPERATIU (aportacions, autonomia, resolució
conflictes,...)
ACTITUD (al grup, als altres, material,...)
CREATIVITAT
INTERPRETACIÓ I ESCOLTA
ÚS DE LES TIC (recerca d'informació, bases musicals,...)

TOT EL QUE FACEU CONTA PER NOTA

POSEM UN TÍTOL ???
AL CONCERT

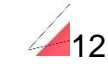
COM ?

DE QUINA MANERA ?

QUAN ?

POSEM... PREMIS ?

EL QUE MÉS IMPORTA

17

GAUDIR

18

ANNEX 4. Guia de planificació del procés

PLANNING GUIA DEL CONCERT [ESPACIO EN BLANCO]			
NOM GRUP: INTEGRANTS: Marqueu les caselles a mesura que aneu complint els ítems:			
ABRIL			
DIMECRES 28			
<i>Presentació-concert</i>			
MAIG			
DIMECRES 5			
		☐ Formació de grups ☐ 1ª idea d'actuació per escrit (instruments, cançons,...) ☐ Altres:	
DIMECRES 12		DIVENDRES 14	
<i>Assaig</i>		<i>Assaig</i>	
	☐ Prova amb instruments/veu/material divers ☐ Decisió idea principal d'actuació ☐ Creació d'un petit fragment (5-10 segons) ☐ Altres:	☐ Pràctica i creació d'un fragment més ☐ Altres:	
DILLUNS 17		DIMECRES 19	
<i>Assaig</i>		<i>Assaig</i>	
☐ Pràctica i creació d'un fragment més (ja va agafant color...) ☐ Decisió de vestuari grupal ☐ Altres:	☐ Últims afegits de l'actuació ☐ Pràctica: repetició i correccions ☐ Altres:	☐ Última pràctica: repetició i correccions ☐ Possibles problemes i dubtes resolts ☐ Altres:	
DILLUNS 24		DIMECRES 26	
<i>Assaig general- Simulació del concert (1rA)</i>		<i>Concert (1r A i 1r B)</i>	
☐ Tenir clar tot el material que necessitem ☐ Interpretació de l'actuació ☐ Possibles problemes i dubtes resolts ☐ Altres:	☐ Deixar preparat tot el material que necessitem ☐ Interpretació de l'actuació ☐ També fem de públic respectuós i complint les normes ☐ Votacions dels grups per a l'entrega de premis ☐ Altres:		

PLANNING GUIA DEL CONCERT [ESPACIO EN BLANCO]

NOM GRUP:

INTEGRANTS:

Marqueu les caselles a mesura que aneu complint els ítems:

ABRIL			
		DIMECRES 28	
		<i>Presentació-concert</i>	
MAIG			
		DIMECRES 5	
		☐ Formació de grups ☐ 1ª idea d'actuació per escrit (instruments, cançons,...) ☐ Altres:	
		DIMECRES 12	DIJOUS 13
		<i>Assaig</i>	<i>Assaig</i>
		☐ Prova amb instruments/veu/material divers ☐ Decisió idea principal d'actuació ☐ Creació d'un petit fragment (5-10 segons) ☐ Altres:	☐ Pràctica i creació d'un fragment més ☐ Altres:
DILLUNS 17		DIMECRES 19	DIJOUS 20
<i>Assaig</i>		<i>Assaig</i>	<i>Assaig</i>
☐ Pràctica i creació d'un fragment més (ja va agafant color...) ☐ Decisió de vestuari grupal ☐ Altres:		☐ Últims afegits de l'actuació ☐ Pràctica: repetició i correccions ☐ Altres:	☐ Última pràctica: repetició i correccions ☐ Possibles problemes i dubtes resolts ☐ Altres:
DILLUNS 24		DIMECRES 26	
<i>Assaig general- Simulació del concert (1rA)</i>		<i>Concert (1r A i 1r B)</i>	
☐ Tenir clar tot el material que necessitem ☐ Interpretació de l'actuació ☐ Possibles problemes i dubtes resolts ☐ Altres:		☐ Deixar preparat tot el material que necessitem ☐ Interpretació de l'actuació ☐ També fem de públic respectuós i complint les normes ☐ Votacions dels grups per a l'entrega de premis ☐ Altres:	

ANNEX 5. Plantilla distribució i distribució de rols

LLISTA DE ROLS PEL CONCERT

ROLS	NOMS	
	1rA	1rB
Presentador/a S'encarrega de conduir el concert (fer el guió i donar la benvinguda al públic, presentar cada actuació, amenitzar,...)		
Tècnic/s 1 S'encarrega de les tasques tècniques (entrada i sortida de materials i instruments a l'escenari, entrar el so a les actuacions,...)		
Tècnic/s 2 S'encarrega de dur l'ordre de les actuacions (avisar el pròxim grup per a que es prepari, estar al servei dels imprevistos,...)		
Gestor/a de premis S'encarrega de recopilar les votacions del públic i fer el recompte de punts.		
Presentador/a de premis S'encarrega de nomenar els grups guanyadors i fer l'entrega de premis.		
Disseny gràfic S'encarrega de dissenyar el programa de mà i cartell per a informar al públic		

ANNEX 6. Llista de control

GRUP: .....

REGISTRE SESSIÓ DIA: .....

GRUP i noms:	Particip.	Aportac.	Interacc.	Actitud	Interpret.	Observacions	PROPOSTA/INSTRUM.
GRUP i noms:	Particip.	Aportac.	Interacc.	Actitud	Interpret.	Observacions	PROPOSTA/INSTRUM.
GRUP i noms:	Particip.	Aportac.	Interacc.	Actitud	Interpret.	Observacions	PROPOSTA/INSTRUM.
GRUP i noms:	Particip.	Aportac.	Interacc.	Actitud	Interpret.	Observacions	PROPOSTA/INSTRUM.

ANNEX 7. Rúbrica d'avaluació a l'alumnat

21/21 punts.

CC ASSOCIATS ALS ÍTEMS	ÍTEMS	EXPERT 3 punts	AVANÇAT 2 punts	APRENT 1 punt	NOVELL 0 punts
	T. COOPERATIU				
SIEE AA	Participació	Participa de manera constant i activament en tot moment.	Sovint participa activament.	Poques vegades participa activament.	No participa en la feina grupal.
SIEE	Aportació / visió crítica / Responsabilitat	Aporta idees, aspectes de millora i assumeix rols en el grup per arribar a l'objectiu.	Aporta dues de tres aspectes anteriors.	Aporta un de tres aspectes anteriors.	No aporta, no s'implica ni agafa responsabilitats.
CSC	Qualitat interacció	Interactua sempre de manera positiva amb el grup (escolta i respecta punts de vista).	Interactua sovint de manera positiva amb el grup (escolta i respecta punts de vista).	Interactua poques vegades de manera positiva amb el grup.	Interactua de manera negativa amb els companys/es (provoca distraccions, no escolta, no respecta,...).
	CONDUCTA/ACTITUD				
CSC CEC	Conducta	Respecta en tot moment les expressions dels altres grups, cuida els instruments i du el material si escau.	Sovint respecta les expressions dels altres grups, cuida els instruments i du el material si escau.	Poques vegades respecta les expressions dels altres grups, cuida els instruments i du el material si escau.	No respecta les expressions dels altres grups, ni cuida els instruments ni du el material si escau.
	INTERPRETACIÓ				
AA CD	Creació/versió	La proposta és creativa i original.	La proposta és correcte.	La proposta és massa senzilla i té mancances.	No presenta cap proposta.
AA	Interpretació	Interpreta amb entusiasme, implicació, esforç i superació.	Interpreta correctament.	Interpreta amb desgana, poc esforç i poca implicació.	No interpreta res.
AA	Escolta	S'adequa i es coordina en tot moment a la interpretació grupal.	S'adequa i es coordina bastant a la interpretació grupal.	S'adequa i es coordina en algunes ocasions a la interpretació grupal.	No s'adequa en cap moment a la interpretació grupal.

Valoració addicional de la implicació en rols opcionals (presentador, tècnics,...): + 0.5 punts

ANNEX 8. Qüestionari d'autoavaluació de l'alumnat

Llegeix els ítems, valora la teva feina en grup-actitud individual-actuació i marca amb una "X" la casella que creguis que ho representa:

ÍTEMS	EXPERT 3 punts	AVANÇAT 2 punts	APRESENT 1 punt	NOVELL 0 punts
TREBALL COOPERATIU				
He participat activament en la feina a totes les sessions.				
He aportat idees, aspectes de millora i he assumit responsabilitats dins el grup.				
He interactuat sempre de manera positiva amb el grup (escoltar als companys/es, respectar punts de vista i comunicació amb respecte).				
CONDUCTA / ACTITUD				
He tingut bona actitud (respecte altres grups, volum, cuidar instruments, bona conducta,...)				
ACTUACIÓ				
He cercat recursos per a que la nostra proposta fos creativa i original.				
M'he implicat i esforçat en la interpretació i m'ha sortit com volia.				
He adequat i coordinat en tot moment la meva interpretació a la interpretació grupal .				
He assumit algun rol voluntari (presentador/a, tècnic, encarregat/da de votacions,...)				

Vols comentar alguna cosa referent a l'autoavaluació? Endavant:

ANNEX 9. Plantilla coavaluació/votacions entre alumnat

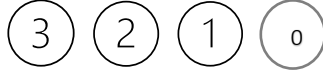
PLANTILLA DE RECONTE DE PUNTS

GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			
GRUP:											INT.	CRE.	VES.
Interpretació		+		+		+		+		=			
Creativitat		+		+		+		+		=			
Vestuari		+		+		+		+		=			

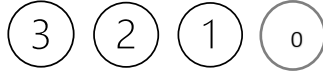
SISTEMA DE VOTACIONS - COAVALUACIÓ

GRUP A VOTAR: .....

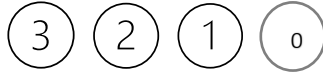
INTERPRETACIÓ

CREATIVITAT/ORIGINALITAT

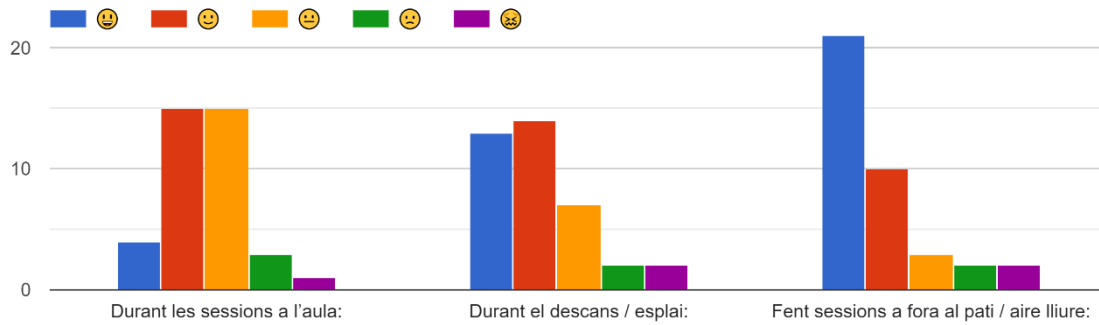

VESTUARI

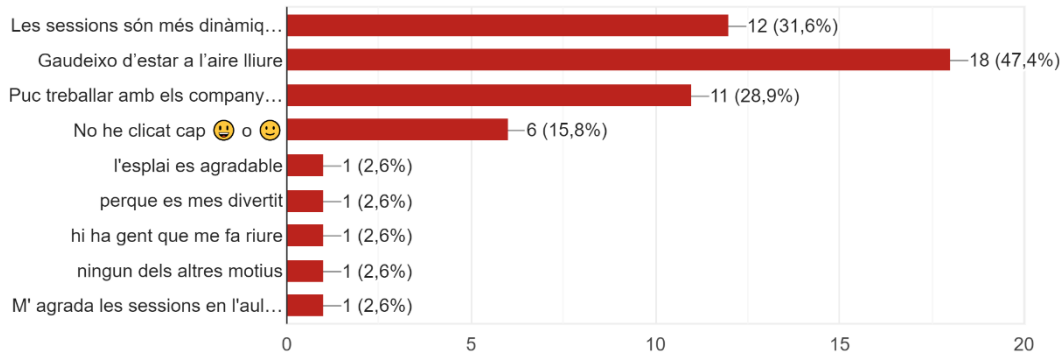
ANNEX 10. Resultats enquesta inicial

1. De manera general, com et sents durant les següents situacions?

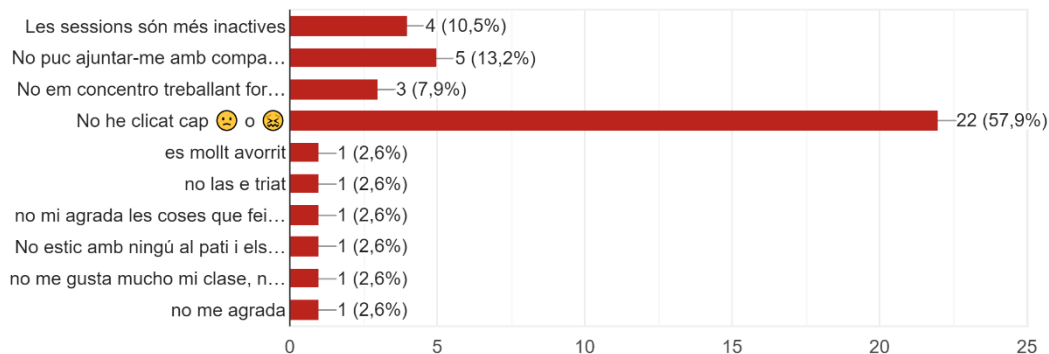
2. En els casos on hagi clicat 😊 o 😊, quins factors creus que t'ho provoquen? Marca'ls i/o escriu-ne d'altres:

38 respostes

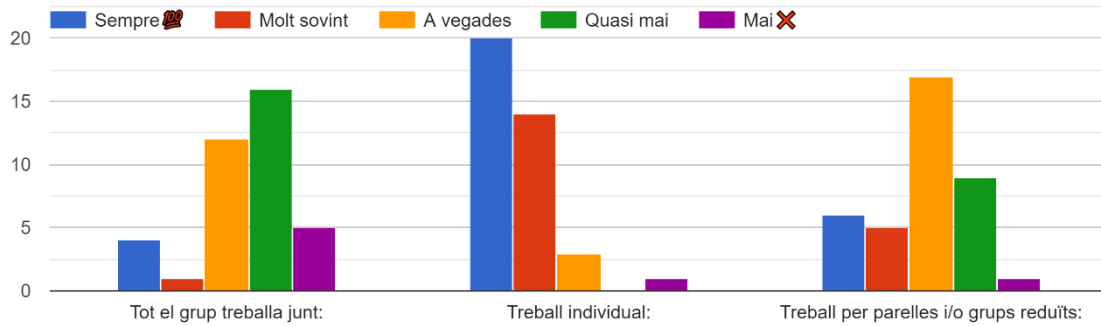

3. En els casos on hagi clicat 😐 o 😞, quins factors creus que t'ho provoquen? Marca'ls i/o escriu-ne d'altres:

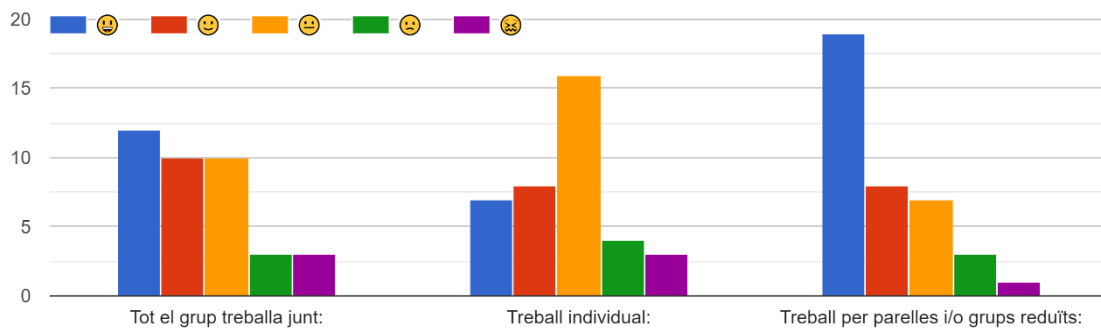
38 respostes

4. De manera general, en quin grau es donen aquestes situacions a les classes?

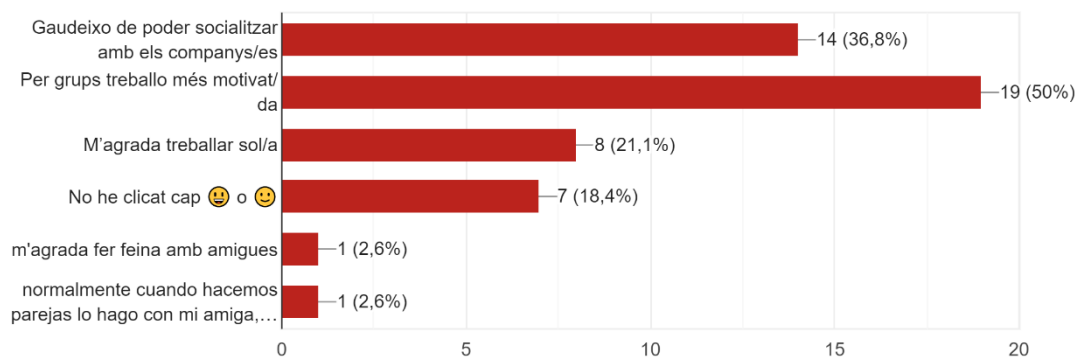

5. De manera general, com et fa sentir cada situació?

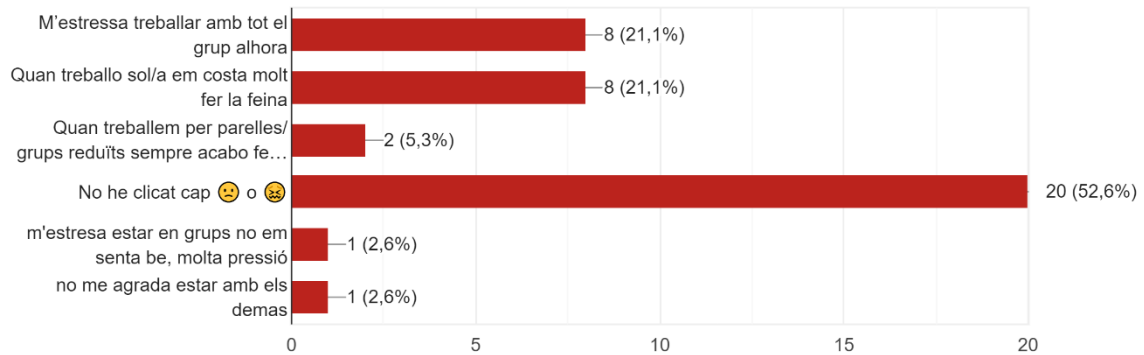
6. En els casos on hagi clicat 😊 o 😄, quins factors creus que t'ho provoquen? Marca'ls i/o escriu-ne d'altres:

38 respostes

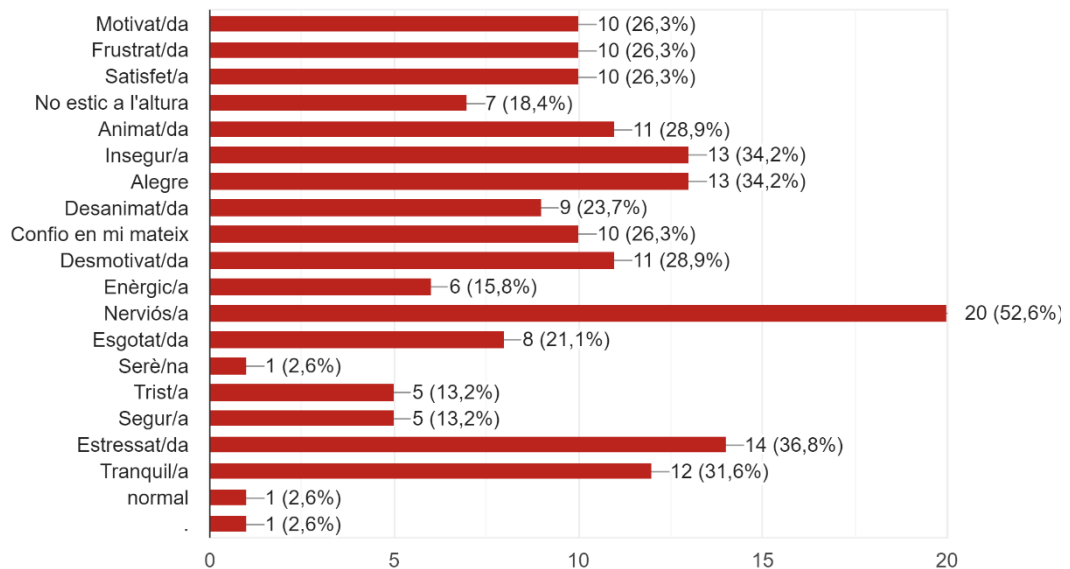
7. En els casos on hagi clicat 😞 o 😡, quins factors creus que t'ho provoquen? Marca'ls i/o escriu-ne d'altres:

38 respostes

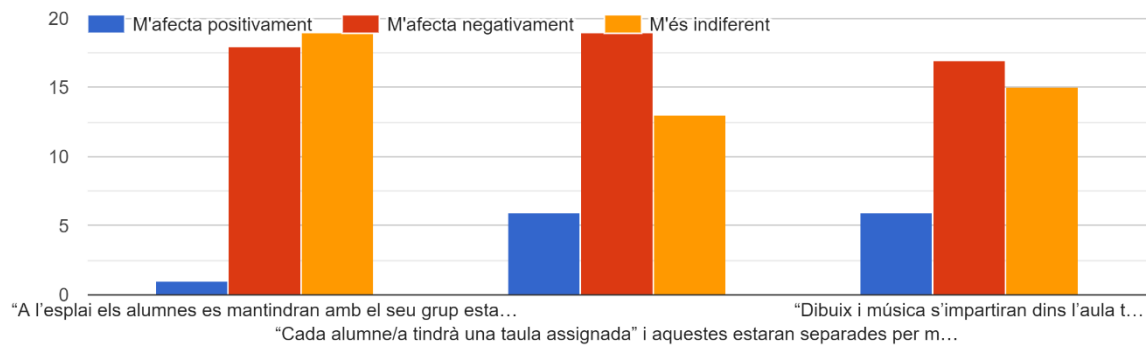
8. De manera general, marca 5 paraules amb les que et sents més identificat/da en relació a l'àmbit educatiu:

38 respostes

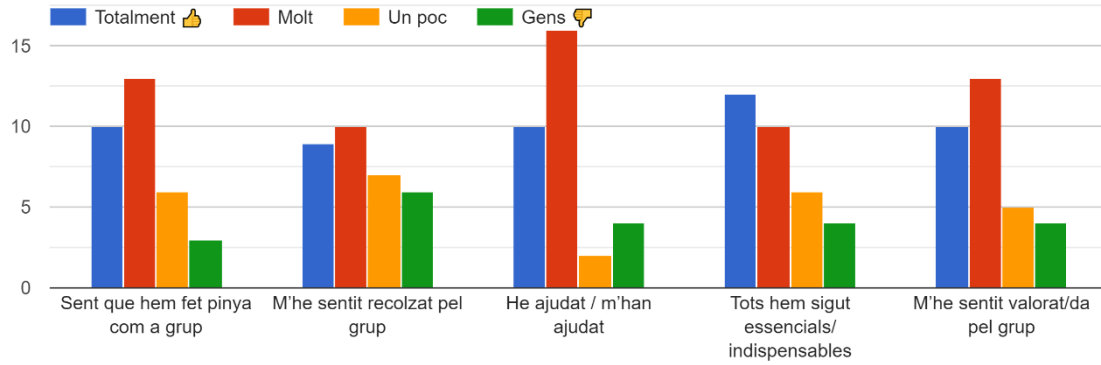

9. De manera general, marca en quin grau t'afecten les següents mesures de seguretat contemplades en el Pla de Contingència de l'IES Joan Maria Thomàs a l'estat d'ànim:

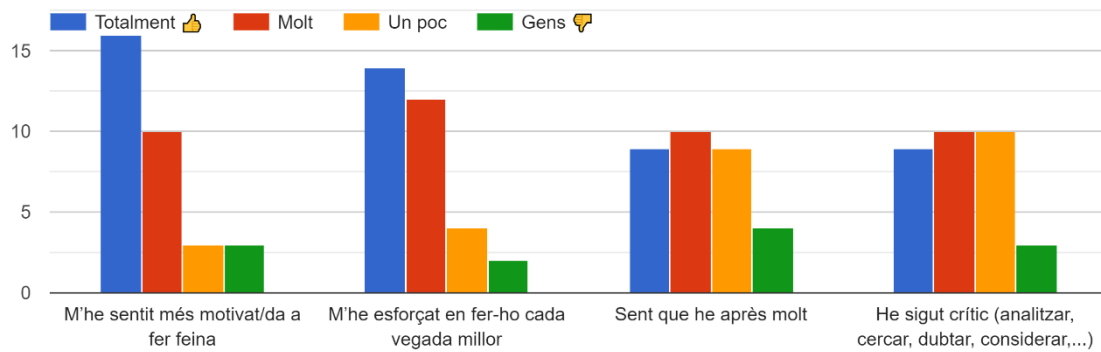

ANNEX 11. Resultats enquesta final

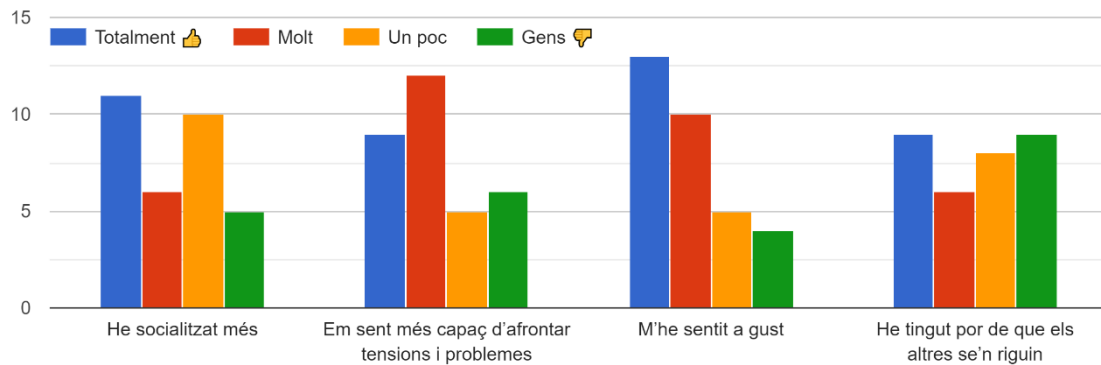
1. Diguis si et sents identificat/da amb aquestes afirmacions:

2. Diguis si et sents identificat/da amb aquestes afirmacions:

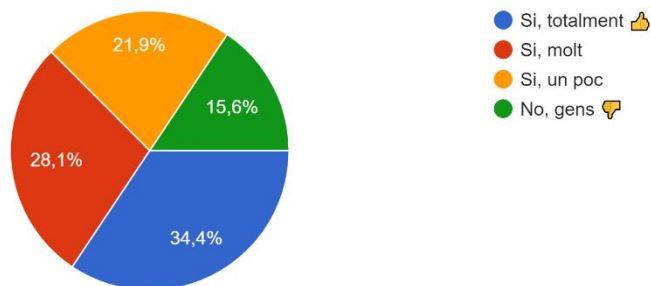

3. Diguis si et sents identificat/da amb aquestes afirmacions:

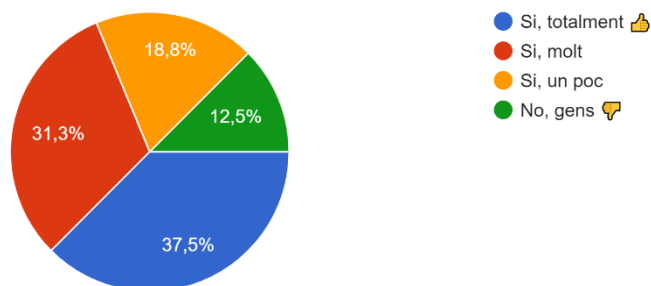
4. Creus que aquesta proposta didàctica i la manera de treballar cooperativa i competencialment ha ajudat a millorar el teu estat d'ànim?

32 respostes

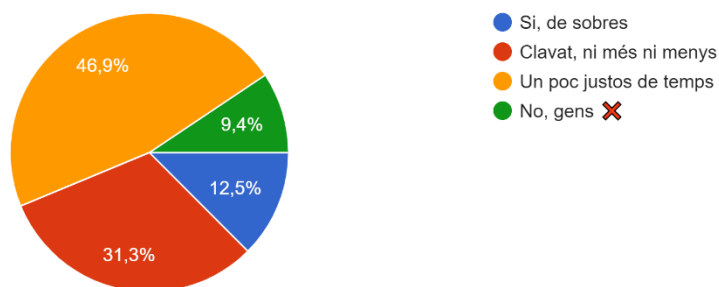
5. Creus que aquesta manera de treballar millora la teva motivació cap els estudis?

32 respostes

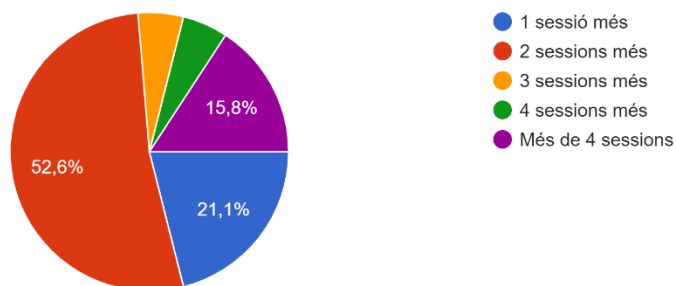
6. Consideres que el temps planificat per muntar el concert ha estat l'adequat?

32 respostes

7. Si has clicat "Un poc justos de temps" o "No, gens ✗" quantes sessions més creus que t'haurien fet falta?

19 respostes

8. Si tinguessis poders màgics, què canviaries ara d'aquests aspectes?

A. ESPAIS

- que els espais de assaig no molesti a ningú
- Cambiaría el espai del concert per que era en un espai molt petit.
- mes volum
- Sí estava bé
- l' espai d'assaig
- podriem haver fet el concert a un altre lloc i assajar a un lloc sense preocuparnos si feiem massa renou
- estaba bien , amplio el espacio q teniamos
- tot ha estat molt be
- poder tenir una zona on no molestar als altres.
- Un escenari
- Que el altavoz me hubiese funcionado, lo que paso es que se conectó con otro movil y no se podía conectar con el mio.
- sa coordinació
- mes grans i poder llevarnos la mascareta
- Fer-ho a altre lloc que no hi hagui gent
- no se
- preferiria que poguessim abeurar-nos dels concerts de front, 1a els veiem de costat
- Poder anar al parc
- En el concert me habria agradat sortir en el parc

B. SOBRE EL PROCÉS DE CREACIÓ

- mes material
- M'agradaria que haguesim tingut més material.
- MES materials
- assistència de tots
- que el grup col·labori mes
- mes temps
- a estat be el material
- crec que faltava per exemple 1 o 2 tambors mes
- tenir mes instruments de diferents tipus
- Més temps
- tot bé
- més xilófons de metall
- més material
- material mes nou i mes resistent
- me dona igual
- Que es poguessin utilitzar els pianos
- no se
- crec que be
- Mes instruments.

-nose

C. SOBRE EL CONCERT

-nada

-escenari

-espai interior

-Cambiaria el escenari.

-molt public i un espai exterior

-menys public

-Preferia fer el concert al parc.

-poc públic

-hi havia es public suficient i estaria millor si el l'hagesim fet a interior

-yo crec que ha estat super super pero alomijor un poc apretats

-un concert nomes de la clase que sigui l'alumne, exemple que nomes pugi veure les obres de la meva clase i biceversa.

-poc public

-estaba bé tot però el escenari no...no

-un poc més de públic , espai exterior

-escenari,expai més exterior

-molt public

-que tiene que haver mas publico

-al parc

-mes duració

-No tinc cap problema

-només la nostra clase

-poc public y poques obres

-El lloc era inadecuat

-exterio

D. MATERIAL I INSTRUMENTS MUSICALS

-nada

-no

-res

-no se

-be

-Cambiaria que hagesin mes instruments i m'agradat el acces a ells.

-Sí estava bé.

-accés a ells

-no cambiaria res

-percussio

-faltaba tambors jaja

-be.

-estava be amb els que teniem

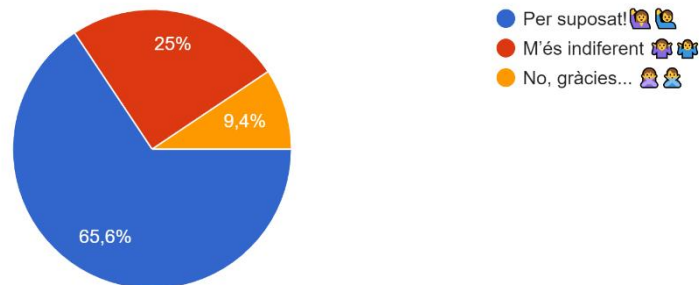
- Esta molt bé:D
- molt be estava perfect
- men dona igual
- mes tambors
- Utilitzar els pianos
- Tendrien que tenir molts mes instruments.

E. PLANIFICACIÓ I ORGANITZACIÓ DEL PROJECTE

- nada
- no
- res
- gestió
- Màgradat
- Sí estava bé.
- meh
- se podra aver organizado mas
- estaba be la organizacion
- tot molt be
- faltaven uns pocs dies més
- Podria ser millor
- no fa falta
- Mos varem organscvr polt be
- no se
- si ma anat be
- me dona igul
- Esta bé
- no se que es
- A la hora dels ensays no hi havia lloc que no ens diguesin res.
- mes o menys

9. T'agradaria repetir l'experiència el curs següent?

32 respostes

10. De manera general, marca 5 paraules amb les que et sents més identificat/da en relació a l'àmbit educatiu:

32 respostes

